

IX 5,9a

IGU

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
V LJUBLJANI

OPREDELITEV IN ANALIZA NEKATERIH PROBLEMOV KOROŠKIH
SLOVENCEV ZA POTREBE ZBOLJŠANJA SOCIALNEGA IN GOSPO-
DARKEGA POLOŽAJA KOROŠKIH SLOVENCEV

Vladimir Klemenčič

LJUBLJANA, Aškerčeva cesta 12

Ljubljana, 1978

Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani

OPREDELITEV IN ANALIZA NEKATERIH PROBLEMOV KOROŠKIH
SLOVENCEV ZA POTREBE ZBOLJŠANJA SOCIALNEGA IN GOSPO-
DARSKEGA POLOŽAJA KOROŠKIH SLOVENCEV

Financer: Raziskovalna skupnost Slovenije
in
Gospodarska zbornica Slovenije

Nosilec naloge:	Sodelavci:	Direktor:
Vladimir Klemenčič	Anton Gosar	Vladimir Klemenčič
	Matjaž Klemenčič	
	Srečko Wieser	

Ljubljana, 1978

OPREDELITEV IN ANALIZA NEKATERIH PROBLEMOV KOROŠKIH SLOVENCEV ZA POTREBE ZBOLJŠANJA SOCIALNEGA IN GOSPODARSKEGA POLOŽAJA KOROŠKIH SLOVENCEV

Cilj raziskave je v političnogeografskem in socioekonomskem vrednotenju položaja koroških Slovencev v sodobnih procesih ob odprtih državnih mejah, procesu razvoja mednarodnega turizma ter socioekonomskem preoblikovanju strukture slovenskega prebivalstva. Opredeljujemo ekonomsko, gospodarsko usmerjenost in gospodarsko moč koroških Slovencev v luči možnosti vključevanja njihovega manjšinskega gospodarstva v tokove mednarodnega gospodarskega sodelovanja in obmejnega gospodarstva med Jugoslavijo in Avstrijo.

Delo je vsebinsko razdeljeno na dve poglavji. V prvem poglavju obravnavamo političnogeografske karakteristike poselitvenega prostora koroških Slovencev v luči novih evropskih prometnih tokov, razvoj mednarodnega turizma, vključevanje koroških Slovencev v turizem in v tokove moderne industrijske družbe. Ob tem osvetljujemo oblike diskriminacije koroških Slovencev v pogojih moderne industrijske družbe.

V drugem poglavju obravnavamo vlogo in gospodarske učinke turističnega gospodarstva na slovensko manjšino. Gospodarsko moč koroških Slovencev v turističnem gospodarstvu prikazujejo po številu posteljnih kapacitet ter po turistični infrastrukturi. Prikazana je soodvisnost turističnega gospodarstva koroških Slovencev od drugih, za sodoben turizem pomembnih dejavnosti, trgovine in bančništva. Vse to v cilju ugotavljanja možnosti povezovanja turističnega gospodarstva slovenske manjšine s turističnimi tokovi iz SR Slovenije odnosno Jugoslavije na avstrijsko Koroško v obliki stacionarnega, izletniškega in tranzitnega turizma.

I. Položaj slovenske manjšine na Avstrijskem Koroškem v luči socialnogeografskih procesov

UVOD

Pogoj za pravilno razumevanje sodobnih manjšinskih problemov koroških Slovencev je poznavanje razvoja njihove poselitve v alpskem prostoru, njihove vloge kot narodnostne skupnosti v zgodovinskem razvoju vse od umikanja s sklenjeno poseljenega agrarnega območja od severa proti jugu že v srednjem veku. Še posebej pomembno je poznavanje socialnega in političnega položaja koroških Slovencev, od začetka razvoja kapitalističnih družbenih odnosov v 19. stoletju v avstroogrski monarhiji, v prvi avstrijski republiki, dobi nacizma in po drugi svetovni vojni. Popolnejšo podobo o položaju koroških Slovencev dobimo z osvetlitvijo problematike slovenskega jezika in kulture v neodvisnosti od gospodarskega in socialnega razvoja v prostoru njihove sklenjene poselitve. Problemi so nam lahko jasni šele tedaj, ko se sezhamo s celotno zgodovino germanizacijskih pritiskov in z oblikami odporov koroških Slovencev zoper le-te, saj se oblike in načini germanizacijskih pritiskov kakor tudi odporov s strani koroških Slovencev spreminjajo iz obdobja v obdobje ustrezno gospodarski strukturi, tehnologiji in družbeno politični ureditvi.

Oblike pritiskov na Koroške Slovence so se spreminjale od fevdalne in predkapitalistične dobe, v obdobju klasičnega kapitalizma v monarhiji, pa prek ekonomskih, socialnih in političnih pritiskov v prvi avstrijski republiki in fizičnega iztrebljanja v dobi nacizma, ter vse do rafiniranih oblik duhovnih in političnih pritiskov po drugi svetovni vojni v pogojih industrijske družbe. Slovenski jezik in kultura se zaradi neprestanega oviranja skozi dolgo zgodovinsko razdobje pa vse do danes ne moreta razvijati ustrezno potrebam družbenega in tehnološkega razvoja in enakopravno z nemškim jezikom in kulturo.

Razvoj slovenskega pouka zaradi neprestanega oviranja zaostaja za razvojem nemškega pouka. Slovenci so zapostavljeni pri zaposlovanju in socialni mobilnosti ter s tem nenehno zaostajajo pri oblikovanju socio-ekonomske strukture industrijske družbe za nemško govorečim prebivalstvom. Prostor poseljen z avtohtonim slovenskim prebivalstvom, je v primerjavi z ostalimi območji Avstrije zapostavljen tudi v gospodarskem razvoju. Pri koroških Slovencih lahko sledimo raznarodovalnim pritiskom v njihovem celotnem življenjskem ciklu, tako pri posameznem koroškem Slovenci kot pri celotni slovenski narodnostni skupnosti, od južnega vstajanja do večernega počitka in od rojstva do smrti, z uničevanjem nagrobnih spomenikov pa celo po njihovi smrti.

V vsem obdobju po drugi svetovni vojni in še zlasti v zadnjem enaindvajsetletnem obdobju po podpisu avstrijske državne pogodbe, s katero se je Avstrija obvezala, da bŕo upoštevala enakopravnost slovenskega jezika in kulture na celotnem prostoru avtohtone poselitve slovenskega prebivalstva na avstrijskem Koroškem in Štajerskem, pa avstrijska vlada teh obveznosti do Slovencev ne izpolnjuje. Ob pomoči dobro organiziranih protislovenskih velenemških nacionalističnih organizacij celo vse bolj stopnjuje raznarodovalne pritiske z najrazličnejšimi sredstvi moderne organizirane industrijske družbe; posluŕuje se sredstev javnega obveščanja, vzgojnih in izobraŕevalnih ustanov ter instrumentov planiranja gospodarskega in socialnega razvoja ter organizacije in urejanja prostora. Med sredstva pritiskov sodijo tudi potvarjanje zgodovine in zloraba uradnih popisov prebivalstva z vsemi moŕnimi oblikami potvarjanja statističnih podatkov o jezikovni pripadnosti prebivalstva na Koroškem in Štajerskem. Rezultat raznarodovalnih pritiskov od prve svetovne vojne dalje je izraŕen s spreminjanjem narodnostne strukture na slovenskem podeŕelju. Tako se je izoblikovalo narodnostno meŕano ozemlje, ki je po avstrijski zakonodaji iz leta 1945 označeno kot ozemlje dvojezičnega ŕolstva. Prostor, ki ga slovensko prebivalstvo ŕe danes poseljuje, je zaradi stopnjeka-

nja nasilne germanizacije notranje diferenciran na območju z različnimi razmerji med številom slovenskega in nemškega prebivalstva¹.

Politično geografske karakteristike

Še danes s Slovenci sklenjeno poseljeno narodnostno mešano ozemlje obsega tipično alpsko pokrajino med Karnskimi Alpami in Karavankami ob avstrijsko-italijanski meji in avstrijsko-jugoslovanski meji na jugu ter Ziljskimi Alpami, Dobračem, Osojskimi Turami, Štalensko goro, Svinjo planino in Golico na severu.

S Slovenci poseljeno narodnostno mešano ozemlje Koroške je tipičen primer mednarodno-tranzitnega obmejnega območja, ki skupno z obmejnimi območjem na jugoslovanski strani ob odprti avstrijsko-jugoslovanski meji in z obmejnimi območjem ob odprti avstrijsko-italijanski meji predstavljajo pomembno meddržavno, evropsko in medkontinentalno prometno tranzitno regijo.

Ozemlje današnje Koroške je predstavljalo že od predzgodovinske dobe dalje križišče pomembnih poti. Na območju med Beljakom, Celovcem, Gospo sveto in Podjuno so naselja, ki so znana po krajevnih oznakah iz rimske in predrimske dobe. To območje so v preteklosti prečkali selitveni tokovi številnih ljudstev, tako v keltski in rimski dobi kot kasneje selitveni tokovi slovenskih in germanskih ljudstev.

Prek te obmejne regije, narodnostno mešanega ozemlja Koroške, potekajo še danes prek Karavank in Karnskih Alp pomembne prometne poti iz vseh strani Evrope. Tod po novo zgrajenih cestah in avtocestah ter moderniziranih železnicah vodi prek Karavank in Visokih Tur pomembna prometna sveza, ki prečka Beljaška vrata in povezuje osrčje Evrope z Jugovzhodno Evropo ter z Bližnjim in Srednjim Vzhodom. Od te poti se pri Beljaških vratih odcepi pomembna cestna in železniška proga prek Spodnje Ziljske

¹ Die Slowenen in Kärnten - Slovenci na Koroškem Narodni svet koroških Slovencev, Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Tisk: Drava Borovlje ČGP-Delo Ljubljana.

in Kanalske doline v smeri proti Italiji in Jugoslaviji. Te prometnim putem se pridružujejo še pomembne prometne poti, ki povezujejo severnozahodni del Panonske nižine pri Dunaju, po dolini Drave pa še Maribor z osrednjo Koroško. Te predmetne poti se pridružujejo mednarodno pomembnemu tranzitnemu križišču pri Beljaku, hkrati pa prehajajo na mednarodno pomembne prehode prek Karavank pri Podkorenu, Ljubelji, Jezerskemu vrhu, Holmecu in Dravogradu na jugoslovansko-avstrijski meji ter pri Trbižu med Karnskimi Alpami in Karavankami ob Italijansko-avstrijski meji. Mednarodno pomembne poti prečkajo narodno mešano ozemlje Koroške in Karavanke ter povezujejo Avstrijo in druga evropska območja prek jugoslovanskega ozemlja z gospodarsko pomembnimi območji Vzhodne in Jugovzhodne Evrope ter deželami Bližnjega in Srednjega vzhoda².

Obmejna regija ob avstrijsko-jugoslovanski meji je prostor, skozikaterega se pretakajo mednarodni blagovni tokovi, tokovi delovne sile in turistov med evropskimi državami, hkrati pa je tudi celotni obmejni prostor to in onstran jugoslovanske-avstrijske meje za mednarodni turizem privlačna alpska pokrajina.

Obmejne regije v primerjavi s preteklostjo ne predstavljajo več manj razvita zaprta območja fleksibilne industrijske družbe. Tak tip obmejnih regij predstavlja prostor prehodov in nove politično-ekonomsko zasnovane mostove mednarodnega povezovanja evropskih narodov in držav. Ker je v Evropi veliko število obmejnih regij, poseljenih z narodnostnimi manjšinami (v Jugoslaviji narodnostmi), ki imajo svoje matične države onstran državnih meja, bi lahko manjšine le ob pravem demokratičnem odnosu večinskih narodov, s katerimi so pomešano poseljene, opravljale funkcijo posrednika med narodom. To je še posebej pomembno zato, ker manjšine zaradi gospodarske aktivizacije obmejnega prostora v fazi intenzivnejše industrializacije

² Anton Melik, Slovenska Koroška, Geografski vestnik, XX-XXII 1948-1949, Ljubljana 1949, str. 14-30.

zacije in ob oblikovanju demografske strukture urbane družbe obvladajo oba jezika in kulturi obeh narodov dveh sosednjih držav, kar jim daje prednosti opravljanja funkcije kulturno-gospodarskega in političnega povezovanja med narodâ dveh ali več držav.³

Avstrija po drugi svetovni vojni z njenim negativnim odnosom do narodnostnih manjšin celo otežkoča koroškim Slovincem opravljanje funkcije povezovalnega člana med Avstrijo in Jugoslavijo odnosno med matičnim slovenskim narodom in avstrijskim prebivalstvom Koroške. Ta vloga je onemogočena slovenski narodnostni manjšini z raznimi oblikami politične, ekonomske in socialne diskriminacije. Negativni odnos Avstrije do slovenske manjšine na Koroškem in Štajerskem pa ni samo negativni dejavnik v družbenem razvoju na obmejnem narodnostno mešanem območju, temveč tudi zavora pri razvoju in sodelovanju med državami širšega evropskega prostora. Negativna plat avstrijske manjšinske politike prâhaja še posebej do izraza z osvetlitvijo novo nastalih mednarodnih in meddržavnih odnosov, ki temelje na vse bolj svobodni in intenzivni mednarodni menjavi blaga, pretoku delovne sile, informacij in turističnih tokov. Politični pritiski na koroške Slovence v težnji po nasilni asimilaciji, ki je le-ti občutijo v svojem vsakodnevnem kulturnem, gospodarskem in političnem življenju, povzročajo na narodnostno mešanem prostoru Koroške permanentno politično napetost in politične konflikte, ki že prinašajo škodo tudi prebivalstvu drugih evropskih držav.

Pokrajinska podoba

Abmočje avtohtone poselitve slovenskega prebivalstva na Koroškem tvori reliefno pestro razčlenjen svet fluvioglacialnih

³ Vladimir Klemenčič, Einige sozialgeographische Probleme der Grenzlag Sloweniens in Jugoslawien, Probleme Grenznaher Räume I. Schriftenreihe des Institutes für Städtebau und Raumordnung der Universität Innsbruck. Heft Nr.1, (2. Mai 1973), Innsbruck, str. 20-21.

dolin, ledeniških jezer, blat ter z glacialnimi morenami prekritim raznosmerno nagnjenim svetom ter z večjimi ali manjšimi zamočvirjenimi ali izsušenimi kotanjami in dobravami. Taka morfološka izoblikovanost reliefa z močnimi učinki glacialnega preoblikovanja v novejši geološki dobi je pustila na sedanjem nacionalnem mešanem ozemlju razmeroma malo za kmetijsko obdelavo primerne ravnega sveta.

Pestro razčlenjeno pokrajino južne Koroške z alpskim podnebjem delimo po ljudski regionalni delitvi na tri večje pokrajinske enote: na Ziljo na zahodu, Rož v osrednjem delu ter na Podjuno v vzhodnem delu. Vsaka od teh pokrajinskih enot se zaradi izredne reliefne razdrobljenosti in drugih pokrajinskih značilnosti še naprej drobi na številne mikroregionalne pokrajinske enote.

Zahodni del narodnostno mešanega ozemlja, med Šmohorjem in Baškim jezerom, takozvano Ziljo, predstavlja, med Karnske in Ziljske Alpe stisnjen svet Srednje in Spodnje Ziljske doline, ki prehaja proti vzhodu v Beljaško sovođenj in Ziljsko-baške dobrave. V zgornjem delu, nekako med Št. Štefanom v Ziljski dolini in Šmohorjem, se razprostira razčlenjen gričevnat svet iz škriljavik kamnin, v spodnjem delu Ziljske doline, med Bistrico na Zilji in Baškim jezerom, pa razširjeno dno doline Zilje. Obrobje Ziljske doline predstavlja gorski, s planinami posejani svet severne strani Karnskih Alp, Zahodnih Karavank, južnih pobočij Ziljskih Alp in Dobrača. Takozvano Beljaško sovođenj in Ziljsko-baške dobrave pa sestavlja dolinski in v terase preoblikovani svet ob Dravi in Zilji, ki ga na zahodu omejujejo prvi odrastki višjega sveta iz labare sestavljenih Gur in podolje Baškega jezera.

Osrednji del narodnostno mešanega ozemlja pa sestavljajo štiri med seboj različne pokrajinske enote, med Baškim jezerom na zahodu in sotočjem Krke in Drave na vzhodu, ki se podolžno

vlečejo od zahoda proti vzhodu. Najjužnejši del sestavljajo pobočja pretežno apniškega dela Karavank, na območju Dravske doline pa Spodnji in Zgornji Rož, ki na severu v neposredni bližini Drave prehaja v pretežno konglomeraten in z morenskimi nasipi ter manjšimi jezeri prekrit hribovit svet Gur. Severno od tod se na severozahodu meâ Vrbskim in Osojskim jezerom razprostira hribovit svet Osojskih Tur, od Vrbe do Celovca pa se razteza podolje Vrbskega jezera, na območju Celovca in severno ter vzhodno od njega pa celovška ravnina.

Tretji vzhodni del narodnostno mešanega ozemlja predstavlja na jugu območje Karavank, kjer se prepleta zložno zaobljeno hribovje nepropustnega škriljavega sveta z apniškimi gorskimi gmotami Pece in Obirja. Severno od tod do Drave se razteza z morenami in ravninami prepleten svet Podjune, ki prehaja na severu onstran Drave v Velikovoško podgorje terasastega in morenskega sveta ter dalje v pogorje Svinje planine. Na zahodnem delu prehaja Podjuna v močno z apniškimi osamelci, morenami in jezerci razčlenjen svet Šentprimškega hribovja ali Vrhov.

Narodnostno mešano ozemlje Koroške je zaradi velike reliefne in pedološke raznolikosti tako v ravninskem svetu Podjune ali Beljaške sovodnji kot na pobočjih visokogorskega sveta, gričevnati Zilji ali na hribovitem svetu Gur sredi Celovške kotline, prekrite z obsežnimi kompleksi fluvioglacialnih odkladnin. Človek si je v dolinskem in ravninskem svetu Zilje, Roža in Podjune skrčin gozdne površine za potrebe kmetijske proizvodnje že v predslovanski dobi. Hribovit in gorski svet je človek postopoma poseljeval do zgodnjega srednjega veka. Kljub slabim naravnim pogojem za ročno obdelavo kmetijskih površin ter za kmetijstvo ne ravno ugodnih klimatskih pogojev lahko sledimo intenzivnemu večanju agrarne prenaseljenosti vse do konca druge svetovne vojne. Značilna alpska kontinentalna klima tega območja s hladnimi in dolgimi zimami ter z vročimi poletji, ki jih pogostoma prekinjajo deževna obdobja

v poletnem času in močna zamegljenost, povezana s toplotnim obratom v dnu kotline, zlasti v zimskem času, pozno pomladi in zgodaj v jezeni, prinaša velike ohladitve prav na območju kmetijskih površin in nudi kmetijstvu sorazmerno slabe pogoje. Za kmetijstvo manj ugodni klimi se pridružujejo še majhen obseg ravnega sveta in slabe pedološke razmere. Zato je kmetijstvo že od nekdaj usmerjeno v živinorejo. Človek je zaradi pomanjkanja ustreznih kmetijskih površin in zaradi maksimalne izkoriščenosti krčil gozd za senožeti in planine tudi na prisojnih strmih pobočjih in na manj strmih površinah gorskega sveta.⁴

Položaj koroških Slovencev v sodobnih procesih gospodarske preobrazbe

Konec 19. stoletja pomeni za prebivalstvo narodnostno mešanega ozemlja Koroške pričetek intenzivnejšega razkroja klasične agrarne in oblikovanje gospodarske strukture industrijske družbe.

Ta proces je v zadnjih dveh desetletjih po drugi svetovni vojni zajel celotno območje Koroške. V tem obdobju je v kmetijstvu v celoti ročno obdelavo zamenjala strojna. Tradicionalno polikulturno samooskrbno kmetijstvo je zamenjala specializirana živinoreja, namesto nekdanjega maksimalnega pa je danes v prevladi racionalno optimalno izkoriščanje kmetijske zemlje. Ravninski njivski svet je zajelo ozelenjevanje; njive se umikajo travnikom, preostale njive pa postajajo večinoma vir za proizvodnjo živinske krme. Skozi stoletja s krčenjem gozdov in z velikim naporom pridobljeni travniki in senožeti preraščajo v gozdove. Tudi nekdanj aktivno izkoriščanje planin v gorskem svetu je na narodnostno mešanem ozemlju močno nazadovalo. Odstotek kmečkega prebivalstva se je skrčil na minimum, na dobro desetino, vse ostalo prebivalstvo pa si more iskati zaposlitev v nekmetijskih dejavnostih.

⁴ Svetožar Ilešič, Geografski oris Koroške, Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 9 - 26.

V zadnjih dveh desetletjih se je na celotnem narodnostno mešanem ozemlju zelo intenzivno razvijal turizem. K temu je v veliki meri pripomogla načrtna in subvencionarna izgradnja polpenzionov, penzionov ter drugih tudi za turizem pomembnih infrastrukturnih objektov. S tem je postal turizem velikemu delu Koroške⁵ prebivalstva glavni ali dodatni vir dohodkov. K ekspanziji turizma po drugi svetovni vojni so močno prispevali intenzivni tokovi turistov iz ZR Nemčije, v novejšem času pa tudi iz Nizozemske. Turizem je tu dosegel že tako stopnjo, da lahko govorimo o Koroški kot o tipični turistični pokrajini, saj je na narodnostno mešanem ozemlju turizem zajel že skoraj sleherno vas.⁵

Prostorska jedra turizma predstavljajo zlasti območja koroških jezer, ki so številna prav na nacionalno mešanem ozemlju. Turizem jih je popolnoma zajel od druge polovice 19. stoletja dalje. Tako lahko ob Vrbskem jezeru sledimo začetkom turizma že v drugi polovici 19. stoletja; med prvo in drugo svetovno vojno se je pričel turizem intenzivneje razvijati na območju Baškega, v letih pred drugo svetovno vojno in po njej pa na območju Klopinskega in sosednjih jezer. Po drugi svetovni vojni je turizem zajel območje Rodiškega jezera s hribovitimi Gurami južno od Vrbskega jezera, zadnje dve desetletji pa tudi območje Preseškega jezera, v Ziljski dolini. V zadnjem desetletju prodira turizem tudi v gorski svet Karavank, na Svinjo planino in na območje Osojskih Tur.

Ob Vrbskem, Baškem in Klopinskem jezeru, kjer je turizem glavna in tradicionalna gospodarska dejavnost, od katere živi večina tamkajšnjega prebivalstva, je avtohtono slovensko prebivalstvo zaradi pridaže zemlje tujcem že močno izrinjeno. Lastniki hotelskih in drugih za turizem pomembnih obratov sploh ne sodijo več med stalno naseljene prebivalce in večinoma bivajo v

⁵Vladimir Klemenčič, Sodobni socialnogeografski problemi Slovencev na Koroškem, IX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 2.-14. julij 1973. Predavanja. Univerze v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenske jezike in književnost, Ljubljana, 1973, str. 185-192.

večjih mestih Avstrije, pa tudi ZR Nemčije. Na Koroško prihajajo le ob sezoni, nekateri pa celo oddajajo svoje obrate v najem ali pa jih v celoti opravljajo njihovi uslužbenci. Poleg tujih hotelirjev so tod tudi številni lastniki družinskih vil ob jezerih ali v njihovi neposredni bližini iz avstrijskih in nemških mest, ki uporabljajo vile le za svoj oddih.

V zadnjem desetletju je intenzivnejši razvoj turizma na širšem podeželju narodnostno mešanega ozemlja izrednega gospodarskega in socialnega pomena tudi za Koroške Slovence. Le-ti kot avtohtono v kmetijstvu še nedavno zakoreninjeno prebivalstvo posedujejo na svojih kmetijah za turizem privlačen prostor, kar jim daje določene objektivne prednosti pri vključevanju v kmečki ali v druge oblike turizma ter s turizmom povezane obrtne, trgovske in gostinske dejavnosti.

Po drugi svetovni vojni se je Koroška tudi intenzivneje industrializirala. Kraji s številnejšimi delovnimi mesti v industriji leže v glavnem na severnem robu ali pa izven narodnostno mešanega ozemlja (Spittal, Beljak, Velovec, Št. Vid na Glini). Narodnostno mešana območja z večjo zgostitvijo in sorazmerno večjim številom slovenskega prebivalstva so zanemarjena v industrializaciji. Nekaj lesnoindustrijskih obratov je na primer v Reberci in Sinči vasi v zahodni Podjuni, kovinski obrati so v Bistrici in Borovljah v Rožu, kemijski obrat pa v Ziljici pri Podkloštru v Ziljski dolini.

Narodnostno mešano ozemlje se je z zaposlitvijo dela nekdanjega kmečkega prebivalstva v industriji preoblikovalo v območja dnevne migracije delovne sile. To prispeva k hitremu nazadovanju deleža kmečkega in k večanju deleža industrijskega prebivalstva. Tako potujejo dnevno na delo v Celovec delavci iz Podjune, Roža, Gur in Celovške ravnine vse tja do Velikovškega podgorja. V Beljak prihaja dnevno na delo delovna sila iz krajev zahodnega dela Gur, zahodnega dela Podolja Vrbskega in iz območja Baškega jezera; v Ziljico pri Podkloštru prihaja dnevno delovna sila iz spodnjega dela Ziljske doline, v Bistrico in Borovlje pa delovna sila iz Roža in iz podgorja Karavank.

K razvoju gospodarstva je prispevala tudi izgradnja novih hidroelektrarn, ki so z akumulacijskimi jezeri na Dravi med Rožekom in Žvabekom spremenile podobo pokrajine.

Turizem in industrija sta prispevala k razvoju tudi drugih, za oskrbo koroškega prebivalstva pomembnih dejavnosti. Že nekdanj pomembni trgovski mesti Celovec in Beljah sta še intenzivneje razvili trgovino in gostinstvo. Nekdanji manjši centralni kraji, ki so se v novejšem času industrializirali, kot na primer Velikovec, Pliberk, Dobrla vas, Šmohor, so poleg starejših krajev z industrijo, Borovlje, Železna Kapla, Bistrica v Rožu ter Podklošter v Ziljski dolini, razvili trgovino, gostinstvo in obrtne dejavnosti; nekdanja agrarna Sinča vas v Podjuni pa se je preobrazila v industrijsko naselje. Z razvojem turizma so se ob jezerih v novejšem času preobrazile nekdanje vasi v tipična naselja, tako na primer Klopinj ob Klopinjškem, Hodiše ob Hodiškem, Bače ob Baškem in Preseka ob Preseškem jezeru.

Vzporedno z razvojem turizma ter s preobrazbo naselij in oblikovanjem novih centralnih krajev se je moderniziralo tudi cestno omrežje, ki povezuje naselja znotraj Koroške ter Koroško z mednarodnim cestnim omrežjem sosednjih držav, z ZR Nemčijo, Švico, Italijo in Jugoslavijo. Mednarodno pomembne ceste in železnice, ki prečkajo narodnostno mešano ozemlje Koroške, so sestavni del evropsko, pa tudi medkontinentalno pomembnega prometnega omrežja, po katerem se pretakajo mednarodni blagovni in turistični tokovi ter tokovi delovne sile med manj razvito Južno in Jugovzhodno Evropo ter Prednjo Azijo (Turčija) in gospodarsko razvito Srednjo, Zahodno in Severno Evropo.

Gospodarskemu razvoju Koroške je sledila tudi preobrazba vne-gospodarskih dejavnosti, tako v upravi in šolstvu. Uprava se je izpopolnila s specializiranimi službami ustrezno tehnološkemu in gospodarskemu razvoju ter nacionalizirala z novo reformo teritorialne upravno-politične razdelitve občin. Ukinjene so bile večinoma občine s pretežno agrarnim in slovenskim prebivalstvom ter priključene k občinam z večjim številom nemško

govorečega ali ponemčenega urbanega prebivalstva. Ob postopni reformi uprave se je zlasti v deželni upravi s specializacijo upravne službe večalo število specializiranih oddelkov na nivoju političnih okrajev in dežele, pa tudi na nivoju novih občin, kar prispeva k nenehnemu številu vodilnih uslužbencev in števila zaposlenih v upravi na splošno.

Modernizacija v upravi je prezrla interese slovenske manjšine tako glede zaposlovanja kot glede uvajanja in razvijanja slovenščine kot drugega po 7. členu avstrijske državne pogodbe enakopravnega jezika na celotnem narodnostno mešanem ozemlju.

V modernizaciji šolstva lahko sledimo naslednjim tendencam: ukinjanju malih osnovnih šol z nizkim številom otrok in oblikovanju centralnih šol ter zboljšanju omrežja in strukture šol. Sledimo lahko postopnemu ukinjanju prav tistih osnovnih šol, na hribovitih območjih, ki so dvojezične in z večjim deležem otrok prijavljenih k pouku slovenščine⁶ ter večanju števila meščanskih šol in nastajanju novih srednjih šol. Na novo sta nastali dve gimnaziji, ena v Velikovcu, ki ima svoje gravitacijsko območje večinoma na narodnostno mešanem ozemlju in ena v Šmohorju, ki ima le del svojega gravitacijskega zaledja na narodnostno mešanem ozemlju v Srednji Ziljski dolini med Brdom in Sv. Štefanom. Na novo sta nastali gospodinjska šola z nemškim učnim jezikom v Dobrli vasi ter dvojezična gospodinjska šola v Št. Jakobu v Rožu; v Borovljah pa se je razvija srednja tehniška šola raznih smeri. V močna šolska centra z razvitim srednjim šolstvom najrazličnejših smeri, ki imata del svojega gravitacijskega zaledja tudi na narodnostno mešanem ozemlju, sta se razvila Celovec in Beljak. V celovci je bila pred dvajsetimi leti ustanovljena zvezna gimnazija za Slovence, ki ima danes vpisanih že 500 dijakov ter zaposlenih okoli 30 učnih moči. V Celovcu sta bili ustanovljeni tudi Univerza za vzgojo pedagoškega kadra najrazličnejših smeri in triletna višja pedagoška šola. Pri

6 V. Klemenčič - P. Apovnik, Prostorsko urejanje in načrtovanje na Koroškem, III. Koroški kulturni dnevi, Znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv), Celovec, 1973.

obeh ustanovah je v njunih programih raziskovalnega in pedagoškega dela v preskromni meri upoštevana nadaljnja modernizacija in vzgoja učnega kadra za dvojezični pouk in za poučevanje slovenskega jezika. Pri razvoju mreže in strukture šolstva na narodnostno mešanem ozemlju ni bila slovenščina ustrezno upoštevana, tako kot bi sicer morala biti po 7. členu državne pogodbe; z neustreznimi pedagoškimi prijemi in organizacijo pouka je slovenščina izpostavljena stalnemu izrinjanju. Vzroke, ki preprečujejo uvajanje funkcionalne dvojezičnosti v vseh oblikah javnega življenja in upravnega poslovanja, moremo iskati prav v pomanjkanju ustreznih šol. Le-te bi morale v duhu 7. člena državne pogodbe s svojim vzgojnim procesom zagotavljati take profile kadrov, ki bi bili v organizacijskem, tehnološkem, birotehničnem in vsebinskem smislu sposobni poslovati dvojezično. Osnova za razvoj takega šolstva pa je bila spodrezana prav z ukinitvijo dvájezičnih šol na narodnostno mešanem ozemlju, ki so zajele vse šoloobvezne otroke.

Zaključne misli o oblikah diskriminacije koroških Slovencev v pogojih industrijske družbe

Koroški Slovenci so z intenzivnim oblikovanjem industrijske družbe, ki se po drugi svetovni vojni širi po njihovem poselitvenem prostoru izpostavljeni oblikam diskriminacije, ki so na splošno še slabo raziskane in teoretično opredeljene tudi pri drugih narodnih manjšinah v Evropi. Gre za nove oblike zapostavljanja narodnostnih manjšin, ki ne sodijo po dosedanjih ustaljenih predstavah v predmet raziskave posameznih tradicionalnih znanstvenih disciplin, temveč segajo le na njihovo periferno območje. Za proučitev nastale problematike manjšin je potrebno interdisciplinarno raziskovalno delo. Diskriminacijo narodnostnih manjšin v pogojih fleksibilne in dinamične industrijske družbe lahko zaznamo in pravilno opredelimo le z analizo tendenc elementov preobrazbe celotnega družbenega procesa, povezano z njihovim poselitvenim prostorom. Ker sta v taki družbi socialna in prostorska mobilnost prebivalstva eden od

pomembnih vzvodov družbene preobrazbe, lahko na nacionalno mešanem ozemlju, ki ga je zajel proces oblikovanja industrijske družbe, ugotavljamo položaj narodne manjšine v razmerju do večinskega naroda le skozi prizmo enakopravnosti v socialni in prostorski mobilnosti prebivalstva. Enakopravnost narodnostne manjšine z večinskim narodom v socialni in prostorski mobilnosti je lahko izražena samo z možnostjo reagiranja v njenem jeziku v celotnem življenjskem okolju, v vseh dejavnostih, tako pri delu, izobraževanju, oskrbi, upravi, rekreaciji in prometu kot je to dano večinskemu narodu. O enakopravnosti narodnostne manjšine lahko govorimo le tedaj, če ji je zagotovljena možnost razvoja nj^{ne} jezika in kulture večinskega naroda za vse oblike komunikacij med prebivalstvom ustrezno družbenemu in tehnološkemu razvoju.

Slovenci na Koroškem se z razvojem industrijske družbe vsekakor oddaljujejo od enakopravnosti z večinskim narodom. Instrumenti usmerjanja družbenega in tehnološkega razvoja ter urejanja prostora služijo avstrijskim oblastem kot sredstvo diskriminacije koroških Slovencev na vseh področjih človekovih dejavnosti. O teh procesih lahko sledimo načrtnemu izrivanju slovenskega jezika.

Koroški Slovenci tako v preteklem zgočovinskem obdobju statične agrarne družbe kot v novih pogojih fleksibilne industrijske družbe nimajo enakih možnosti pri izobraževanju in zaposlovanju, njihov poselitveni prostor pa je zapostavljen v gospodarskem razvoju.⁷

Slovenci imajo z edino popolno srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom, Zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu, v primerjavi z nemško govorečim prebivalstvom, zelo majhne možnosti izbire poklica, ki ga lahko dosežejo s šolanjem na svojem materinem jeziku, kar prav gotovo zavira njihovo socialno mobilnost.

⁷ Glej citat 1.

Zaradi neurejenosti pouka slovenščine na osnovnih šolah je tudi slovenska gimnazija velikemu številu slovenskih otrok le teže dosegljiva. Ovira za šolanje na tej gimnaziji je tudi v tem, ker njeno gravitacijsko območje pokriva tudi tako oddaljene dele narodnostno mešanega ozemlja, da gimnazija ni dosegljiva slovenskim otrokom z vsakodnevnim potovanjem od doma. Ker pripadajo Slovenci večinoma nižjim socialnim slojem in nimajo dovolj sredstev za pokrivanje stroškov bivanja njihovih otrok v Celovcu, zavira tudi to njihov socialni razvoj. Slovenski otroci so pri izobraževanju na narodnostno mešanem ozemlju zapostavljeni tudi v tem, ker se v predšolskih ustanovah ne morejo izobraževati v svojem materinem jeziku.

Slovensko prebivalstvo je zapostavljeno tudi pri zaposlovanju. Medtem ko so v prvem razdobju družbeno-gospodarske preobrazbe po drugi svetovni vojni s hitro rastjo delovnih mest dobivali zaposlitev na narodnostno mešanem ozemlju in v glavnem zaposlitvenih krajih, Celovcu in Beljaku številni novonaseljeni Nemci, pa se je moralo istočasno zaradi nezaposlenosti izseljevati slovensko prebivalstvo in si iskati zaposlitev izven Koroške, v Avstriji, Švici, ZR Nemčiji, pa tudi v prekoceanskih državah. Leta 1951 so med 405 129 prebivalci Koroške našteali kar okoli 120 000 novih doseljencev skupaj z njihovimi, na Koroškem rojenimi otroki.⁸

Na območjih narodnostno mešanega ozemlja z najbolj kompaktno poselitvijo slovenskega prebivalstva se je sicer razvila skromna industrija, večinoma taka, ki nudi delovna mesta le manj kvalificirani in s tem slabše plačani delovni sili in ji je zaradi svojega značaja najbolj izpostavljena gospodarskim krizam, stagnaciji ali celo nazadovanju števila zaposlenih. Rast

⁸ Vladimir Klemenčič, Migracije prebivalstva na Koroškem med leti 1934 - 1951, Zbornik Koroške za 40. obletnico Zveze komunistov Jugoslavije, Ljubljana, 1959, str. 92-112.

števila slovenskih delovnih mest na narodnostno mešanem ozemlju ni vsklajena z rastjo števila potrebnih zaposlitve, zato si mora veliko število prebivalcev iz narodnostno mešanega ozemlja iskati zaposlitev v oddaljenih krajih z industrijo na robu ali celo izven narodnostno mešanega ozemlja.

Karta št. 8.

Koroški Slovenci kot avtohtono prebivalstvo ne morejo enakopravno izkoriščati prednosti naravnih danosti njihovega prostora za razvoj turizma v primerjavi z nemško govorečim prebivalstvom, še zlasti ne s številnimi tujimi, doseljenimi lastniki velikih turističnih obratov, zlasti ob koroških jezerih. Slovensko prebivalstvo zaradi skromnega kapitala ni deležno takih ugodnosti kreditiranja in subvencioniranja pri usmerjanju svojih kmečkih obratov v turistične polpenziona in hotele kot so jih deležni tujci. Medtem ko tuji doseljenci s spretnimi nakupi turistično najbolj atraktivne zemlje za izgradnjo velikih turističnih obratov izrivajo avtohtono prebivalstvo iz turistično najkvalitetnejših jezikovnih območij, pa mora ostajati slovensko prebivalstvo na nivoju majhnih polpenzionov ali pa se vključevati v kmečki turizem odnosno s turizmom povezane obrtne dejavnosti. Število slovenskih lastnikov večjih turističnih obratov je znatno v primerjavi s številom in z vrednostjo kapitala tujih lastnikov turističnih obratov.

Slovenskemu prebivalstvu je zavrta socialna mobilnost tudi pri zaposlovanju na vodilnih delovnih mestih, ki zahtevajo srednjo in visoko izobrazbo, tako v upravi in javnih službah, deželni vladi, okrajnih glavarstvih, službah državne varnosti, sodstvu, pošti, gospodarskih združenjih, ter na vodilnih mestih v avstrijskih političnih organizacijah. Na primer med 200 pravniki, ki delajo v upravnih službah deželne vlade in okrajnih glavarstvih, ne najdemo na vodilnih delovnih mestih nobenega Slovenca. Število Slovencev, zaposlenih na nevodilnih delovnih mestih v svojstvu pravnik, bi lahko našteali na eni roki. Posledica takega diskri-

minacijskega ravnanja s slovensko narodnostno manjšino na Koroškem so vidne v skromni socialni mobilnosti slovenskega in vsega prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju in v doseženi stopnji oblikovanja strukture prebivalstva industrijske družbe. Podatki o socialni pripadnosti družin, ki so pošiljale dijake na šolanje v Zvezno gimnazijo za Slovence med šolskima letoma 1957/58 do 1973/74 ter podatki popisa prebivalstva iz leta 1971 o strukturi aktivno zaposlenih prebivalcev po dejavnostih, so dobra osnova za osvetlitev socialne strukture slovenskega prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju. Po uradnem popisu prebivalstva leta 1971 odstotek kmečkega prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju močno presega odstotek kmečkega prebivalstva na celotnem ozemlju Koroške, kar izpričuje zaostajanje v gospodarskem razvoju narodnostno mešanega ozemlja za ostalimi deli Koroške⁹. Po podatkih strukture gospodinjestev, ki pošiljajo otroke v Zvezno gimnazijo za Slovence, je med Koroškimi Slovenci kar 34 % kmetov, medtem ko je teh na celotnem ozemlju Koroške le 13 %¹⁰. Prebivalstvo narodnostno mešanega ozemlja je v zaostanku pri oblikovanju strukture prebivalstva industrijske družbe. Zapstaja v procesih prestrukturiranja iz primarnega v sekundarni in iz sekundarnega v terciarni sektor. Karta št. 9.

Veliko število občin na nacionalno mešanem ozemlju izkazuje sorazmerno nizek delež prebivalstva, zaposlenega v terciarnih dejavnostih. Zaostajanje koroških Slovencev za socialnim razvojem večinskega naroda se kaže v močnem deležu delavsko-kmečje strukture gospodinjestev, ki si ustvarjajo glede na vloženi trud skromne dohodke kar iz treh dejavnosti: kmetijstva, kmečke-

⁹ Beiträge zur Oesterreichische Statistik, Herausgegeben vom Oesterreichischen Statistischen Zentralamt, Heft 309/6, Ergebnisse der Volkszählung vom 12. Mai 1971. Hauptergebnisse für Kärnten, Wien 1973, str. 16-21.

¹⁰ Socialna sestava družin, ki so pošiljale dijake v Zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu v šolskih letih 1957/58 do 1973/74 (po sodnih in političnih okrajih). Letno poročilo Zvezne gimn. za Slovence v Celovcu, šol. leto 1974/75, Celovec 1975, str. 85-87.

ga turizma ter iz zaposlitve posameznih članov izven doma v industriji ali v kaki drugi dejavnosti v domačem kraju ali pa dnevno potujejo na delo v kraj zaposlitve izven domačega kraja. K nadaljnjemu razvoju in izboljšanju socialnega položaja pri takem tipu gospodinjstev bi lahko prispevalo ustrezno poklicno izobraževanje z ustanovitvijo različnih tipov strokovnih šol s slovenskim ali dvojezičnim poukom tako obrtne, gostinske in trgovske smeri. Željam koroških Slovencev po ustanovitvi takih šol avstrijske oblasti ne ugodijo, s čemer zavestno preprečujejo slovenskemu prebivalstvu izboljšanje socialnega razvoja take strukture industrijske družbe, ki bi najbolje ustrezala dejanskemu družbenemu in gospodarskemu razvoju Koroške. S tem bi bila vsaj do določene mere zagotovljena enakopravnost slovenske manjšine v socialnem razvoju z večinskim narodom. Tak tip šol bi tudi lahko zagotovil ustrezne profile kadrov za dvojezično poslovanje v upravnih in drugih javnih službah ter s tem prispeval k izvajanju določil 7. člena državne pogodbe, ki opredeljujejo dvojezičnost v javnem življenju in upravi na narodnostno mešanem ozemlju.

Slovensko podeželsko prebivalstvo je diskriminirano v primerjavi z nemškim prebivalstvom tudi v tem, ker si mora samo financirati udeleževanje v svojih kulturnih organizacijah. Pod težkimi konkurenčnimi pogoji si mora tudi samo vzdrževati svoja gospodarska združenja, zadruga in hranilnice. Istočasno pa delujejo na slovenskem podeželju nemške kulturne organizacije, ki po svoji aktivnosti močno maostajajo za slovenskimi, a so finančno močno podprte od avstrijske oblasti. Na narodnostno mešanem ozemlju dobivajo tudi vso podporo nemška gospodarska združenja, zadruga in hranilnice.¹¹

Slovenska narodna manjšina, čeprav v razvoju svojega jezika in kulture vsestransko ovirana in diskriminirana, zapostavljena v zaposlovanju in gospodarskem razvoju na njenem poselitvenem prostoru, ter pri razvoju kulturnih in gospodarskih organizacij in pri reorganizacijah upravno-politične razdelitve občin ter v

¹¹ Nekaterne slovenske kulturne in gospodarske ustanove na nacionalno mešanem ozemlju avstrijske Koroške (tekst in karta), Delo, 23. oktobra 1976, str. 27

razvoju mreže in strukture šol s slovenskim poukom, si uporno in z zamudo oblikuje strukturo industrijske družbe ob težkih socialnopolitičnih in gospodarskih pogojih in se vse bolj organizirano in uspešno upira germanizaciji. Tega jim ne morejo preprečiti avstrijske oblasti niti s potvorbami podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva ob uradnih avstrijskih popisih niti z lažno predstavo o neskljenjeni poselitvi in šibki moči slovenskega prebivalstva na dvojezičnem ozemlju Koroške.

K A Z A L O

Stran

I. <u>POLOŽAJ SLOVENSKE MANJŠINE NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM V LUČI SOCIALNOGEOGRAFSKIH PROCESOV</u>	2
1. Politično geografske karakteristike	4
2. Pokrajinska podoba	6
3. Položaj koroških Slovencev v sodobnih procesih gospodarske preobrazbe	9
4. Zaključne misli o oblikah diskriminacije koroških Slovencev v pogojih industrijske družbe	14
II. <u>TURIZEM NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM</u>	
A. UVOD	
Namen in cilji raziskave	21
B. <u>ANALIZA TURIZMA NA KOROŠKEM</u>	
I. Splošne karakteristike	23
1. Karakteristika avstrijskega turizma s primerjalno analizo na Koroškem	24
B.II. <u>USTALJENE OBLIKE TURISTIČNIH DEJAVNOSTI NA KOROŠKEM</u>	27
1. Oblike preživljanja prostega časa	27
a) Tranzitna oblika turizma	28
b) Stacionarna oblika turizma	29
c) Izletniška oblika turizma	30
in rekreacije	
C. <u>ANALIZA GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI SLOVENCEV NA KOROŠKEM S POSEBNIM POVDARKOM NA TURISTIČNI DEJAVNOSTI</u> ..	33
I. Oblike gospodarskih dejavnosti	33
a) Hotelski objekti in gostinski lokali	34
b) Posredne turistične dejavnosti	38

D. REGIONALIZACIJA TURISTIČNIH DEJAVNOSTI SLOVENSKIH GOSPODINJSTEV NA KOROŠKEM	42
I. Mikroregionalna razporeditev slovenskih turističnih obratov	42
II. Mezoregionalna razporeditev slovenskih turističnih obratov	44
E. ZAKLJUČEK	47
I. Analitične ugotovitve	47
II. Planska predvidevanja	47
III. Zaključne pripombe	48
SEZNAM PRILOG	50

Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani

Anton Gosar
Vladimir Klemenčič
Srečko Wieser

II. TURIZEM NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM

A. UVOD

I. NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Omenjena raziskava na nacionalno mešanem ozemlju avstrijske Koroške si je zadala za cilj v prvi vrsti in na prvem nivoju raziskave dognati kakšne so kvantitativne in kvalitativne karakteristike slovenskih gospodarskih ustanov na Koroškem in kolikšna je konkurenčna sposobnost teh ustanov v turističnem gospodarstvu te turistično izredno razvite regije Avstrije. Dognati je bilo treba število in vrsto turističnih kapacitet, ki jih poseduje slovenska manjšina na Koroškem.

Pri tako zastavljenem cilju se pojavlja že na samem začetku dilema ali upoštevati tiste turistično primarne objekte, kot so gostišča in prenočišča, ki direktno služijo obiskovalcem in si brez njih turističnega gospodarstva ni mogoče zamišljati, ali pa poleg njih vključiti v raziskavo tudi druge dejavnosti gospodarstva, ki le občasno, torej sekundarno, žive od turističnih tokov oziroma obiskovalcev teh krajev nudijo svoj specializiran spekter uslug (menjalnica, obrtne delavnice; fotografi, mehaniki...). Odločili smo se da preverimo v primarni sferi turističnega gospodarstva vrsto in opremljenost in, da iz spektra spremljejočih turističnih dejavnosti izberemo le nekatere, kot so menjalnice in mehanične delavnice.

Zanimalo nas je tudi v kolikšni meri prihaja do koncentracije določenih zvrsti turistične ponudbe Slovencev na Koroškem predvsem z namenom opredeliti tista območja nacionalno mešanega ozemlja, ki ne nudijo zadovoljivih uslug tako po številu kot kvaliteti. Ob takem pristopu proučevanja turistične pokrajine se pokažejo ponavadi jedra določene infrastrukturne opremljenosti, medtem ko ostali prostori le s težavo dohajajo turistično najbolj atraktivna območja. Za nalogo smo

si zadali rajonizirati celotno nacionalno mešano ozemlje Južne Koroške in opredeliti vsako posamezno regijo na nivoju

- mikrolokacije (občine)
- mezzolokacije (regije) in
- makrolokacije (dvojezično ozemlje)

glede na opremljenost turistične ponudbe slovenskih lastnikov. Kot osnova za delo nam je služil vprašalnik, ki je bil izpolnjen v letu 1976 in, ki je zajel v glavnem vse tiste turistične ustanove, ki so v lasti koroških Slovencev. Na podlagi ovrednotenja tako zbranih podatkov in ob pomoči analize, ki jo je izvršil Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani je nastala serija tematskega kartografskega gradiva, ki je raziskavi priložena.

Osnovno gradivo, tematske karte, analiza turistične opremljenosti in dejavnosti in rajonizacija območja Južne Koroške glede na slovensko turistično ponudbo naj bi služilo k planskemu usmerjanju turističnih tokov iz Jugoslavije v ta alpski prostor glede na možnosti treh oblik prostočasovnih dejavnosti v tem prostoru:

- stacionarnega turizma
- izletniškega turizma in
- tranzitnega turizma.

B. ANALIZA TURIZMA NA KOROŠKEM

I. SPLOŠNE KARAKTERISTIKE

Dežela Koroška leži v Evropi na enem izmed najbolj prometnih punktov v Evropi pri čemer igra pomembno vlogo relief, ki z tangentsnimi dolinami rek omogoča dokaj enostaven prehod železnicam in cestam preko naravne ovire alpskega masiva. Posebno doline reke Drave, Zilje in Krke omogočajo enostaven prevoz blaga in ljudi iz Zahodne in deloma tudi Severne Evrope v območje mediterana in dalje na Bližnji Vzhod. Posebno obremenjena so pota, ki vodijo v sredozemska pristanišča in na Balkan saj se sem usmerja tisti tovor, ki ga človeštvo najbolj potrebuje (na eni strani energetske viri: nafta, sadje; na drugi strani pa dobrine industrijske, visoko razvite družbe: stroji, vozila....).

Vzporedno z blagovnim pretokom teče preko odprtih meja Koroške val ljudi različnih nacionalnosti, ki izrabljajo ugodno prometno povezavo za ohranitev stikov z domačimi (zdomci) oziroma rekreacijskim prostorom (turisti) Sredozemlja. Ob tem tranzitnem toku, ki v veliki meri izkorišča poleg prometne infrastrukture tudi naravne in družbene danosti v tem prostoru, se oblikujejo še dodatno migracijski tokovi, ki jim je cilj dežela Koroška in v kateri dalj časa žive, se rekreirajo in sproste - oziroma preživljajo v krajih ob Zilji, Dravi in Krki ter ob Škrilnih jezerih svoj prosti čas.

Tej obliki mobilnosti prebivalstva sledimo že vrsto let - posebno intenzivno pa šele v zadnjih dvajsetih letih. Koroška je ena prvih evropskih pokrajin, ki je svoja naravna bogastva in lepote izrabila zato, da jih je ponudila v uporabo in na ogled tujemu gostu - turistu. Sicer pa ima v okviru svojih deželnih meja izredno bogat spekter naravnih danosti, ki jih

lahko izrablja obiskovalec, turist ali popotnik.

Obliko današnjemu reliefu sta dala namreč glacialna doba in tektonski premiki. Medtem, ko je ledeniško delovanje ustvarilo valovito, gričevnato pokrajino z številnimi morenami med katerimi se oličijo čista koroška jezera pa je tektonsko delovanje obogatilo pokrajino z mineralnimi vrelni in toplicami. Izgradnja železniških prog ob koncu 19. stoletja in izpopolnitev cestne infrastrukture sta v te kraje ob Karavankah in na robu centralnih alpskih masivov pripeljala prve sprostitev željne goste. Posebno intenzivno se opremlja z prostočasovnimi objekti, vse do druge vojne vihre, obala Vrbskega jezera in mineralni izviri (n.pr.: Železna kapla), dokler ta trend v petdesetih letih ponovno ne zaživi in zajame Koroško kotmceloto. V šestdesetih letih, v obdobju konjunktura zahodnega sveta torej, se ne ceni le jezerska površina, oziroma voda in sonce, ampak se gost že usmerja v izrabo prostega časa v pristnem naravnem okolju zelenih trat, temnih smrekovih gozdov in gorskih vršacev. Poleg klopinjskega, baškega in preseškega jezera že živi v južno - koroškem prostoru svet visokogorskih kmetij na Karavankah (Sele) in valovitih zelenih gričev Roža, Podjune, Grm, Ziljske doline. Podobno kot drugod v Avstriji beležimo ob koncu šestdesetih let maksimalno izkoriščenost prostora po turističnih infrastrukturnih objekti. Kriza sedemdesetih let je zavrla še bolj intenzivno turistično izrabo prostora.

1. Karakteristika avstrijskega turizma s primerjalno analizo razmer na Koroškem

Iz izbranih podatkov, ki so priloženi v tabelah izhaja, da so tokovi ljudi preko avstrijskih meja v desetih letih narasli za nekaj manj kot 100 %, medtem ko so koroški mejni

prehodi zabeležili šestkraten porast potnikov (glej tabelo:1).

Posebno izstopa porast v cestnem prometu, ki je leta 1962 znašal na koroških mejah komaj 2 % skupnega pretoka oseb preko avstrijske meje, deset let kasneje pa je z sedmimi odstotki narastel za več kot tristo procentov. Podoben skok obiskovalcev ali tranzitnih potnikov beležimo tudi na železniških prehodih, kjer je število prehodov meje na Koroškem v desetih letih štirikrat naraslo, medtem, ko se je število mednarodnih potnikov v vlakih povečalo v Avstriji le za eno petino.

Vzporedno z povečanjem potnikov preko državnih meja je naraslo tudi število turističnih objektov ob cestah in ob železniških postajah ter v za obiskovalce zanimivih pokrajinah v celotni Avstriji. Posebno je naraslo število prenočitvenih objektov in njih kapacitet.

Vzporedno s tem pa tudi število gostov. Število obiskovalcev se giblje v zadnjih letih okrog trinajst milijonov, pri čemer ustvarja ta tujski tok v Avstriji okrog 90 milijonov nočitev. (Glej tabelo 2)

Koroška kot tranzitna in počitniška dežela ustvarja okrog eno šestino nočitev in osmino tujskega prometa v Avstriji in zaseda z tem tretje mesto med avstrijskimi deželami. Prednjačita namreč deželi Tirolska in Salzburg, ki ustvarjata skupaj polovico tujskega prometa te alpske dežele. Zanimivo pa je, da se na Tirolskem predvsem pa Koroškem vedno bolj uveljavlja prenočevanje v privatnih sobah ali manjših penzionih, saj predstavlja delež gostov v takih objektih v obeh deželah eno tretjino obiskov in nočitev. Hotelske usluge niso več tako cenjene kot nekoč.

Oscilacije med obiskom posameznih dežela nastopijo predvsem v obdobjih gospodarskih in političnih kriz v deželah, ki nudijo

turistične usluge. Koroško je predvsem v zadnjih dveh letih zaradi težav gospodarstva v svetu, zaradi dragih izven penzionskih storitev in nestalnega političnega položaja, ki izhaja iz neizpolnitve obljub iz državne pogodbe do manjšinskega naroda, ki tu prebiva, prizadel upad obiskovalcev iz tujine - predvsem iz ZR Nemšije.

Večina gostov na Koroškem je namreč doma v Nečiji in predstavlja njihov delež v turizmu dežele dve tretjini obiskovalcev in polovico nočitev. Za primerjavo naj navedemo, da je v Avstriji gostov iz omenjene dežele manj kot polovica, ki pa vendar ustvarjajo dve tretjini nočitev v republiki, kar da slutiti, da gre pri turističnem toku na Koroškem vendarle za močan tok tudi tranzitnega turizma iz ZRN v Jugoslavijo in Italijo (Glej tabelo 3).

Na Koroškem lahko zasledimo, če izhajamo iz predpostavke, da nam število nočitev na obiskovalca pove ali gre za tranzitnega ali stacionarnega gosta dvoje con turistične ponudbe. Na eni strani so to kraji ob glavnih prometnih žilah in večja mesta, ki izkazujejo sicer veliko število gostov vendar z relativno nižjimi prenočitvenimi rezultati, da drugi strani pa so na Koroškem kraji z izredno močnimi finančnimi efekti turizma zaradi številnih nočitev, ki jih ustvarjajo ob relativno majhnem številu gostov.

V prvo kategorijo bi lahko šteli kraje kot so Celovec, Beljak, Lienz, Feldkirch in še nekatere druge, v drugo pa kraje z izrazito turistično usmerjenostjo Mallnitz otok Milstatt, Poreče ob Vrbskem jezeru, Vrba ob Vrbskem jezeru in druge. (Glej tabelo 4).

B/II. USTALJENE OBLIKE TURISTIČNIH DEJAVNOSTI NA KOROŠKEM

1. Oblike preživljanja prostega časa

Človek moderne oziroma urbane družbe glede na vedno večji kvantum dela prostih dni in ur, različno in vedno bolj intenzivno izrablja svoj prosti čas. Zato so tudi oblike turističnih dejavnosti in s tem povezane prometne aktivnosti človeka vedno bolj domena kratkoročnega zadovoljevanja potreb in ne več večtedenskih počitnic.

Slovenska družba, ki je v glavnem na večjem delu svojega ozemlja že prešla iz industrijske v urbano fazo vrednotenja časa, dela in prostora se zaradi tega, podobno kot druge evropske nacije, enakomerno udeležuje vseh oblik preživljanja prostega časa ter ni vezana le na eno vrsto sprostitve. Prostor v katerega se slovenska družba nemalokrat usmerja je sosednje zamejstvo, ki jo privlači zaradi kulture in narodnostne dediščine ter ne nazadnje tudi zaradi možnosti zadovoljevanja pristočasnih aktivnosti (smučanja, sončenja in plavanja...) ker gre v veliki meri za prostor, ki ga poseljuje tudi slovenska narodnostna manjšina igra vloga jezika oziroma sporazumevanja tudi določeno vlogo, kar je nemalokrat vzrok za odločitev o preživljanju dela prostih ur in dni.

Koroška, ki je ena od zamejskih dežel in obenem tudi slovensko etnično ozemlje, sprejema v veliki meri poleg drugih evropskih narodnosti, tudi Slovence oziroma Jugoslovane v svoje turistične obrate. Čeprav se ti obiski ne izražajo v veliki meri v prenočitvenih številkah pa so velikokrat zajeti v gostinskih uslugah, obiski kulturnih ustanov in oskrbnih centrov.

V glavnem bi na Koroškem v Avstriji zasledili naslednje ne oblike preživljanja prostega časa obiskovalcev iz drugih evropskih dežel.

a.) Tranzitna oblika turizma

Preko ozemlja Koroške vodijo najpomembnejše ceste iz železniške povezave, ki povezujejo severno in južno Evropo. Tu gre predvsem omeniti dravsko dolino in doline njenih pritokov po katerih tečejo železniške smeri iz Salsburga v Beljak in dalje v Jugoslavijo, obenem pa se po teh dolinah vije tudi smer Turške ceste, ki bo z predorom pod Karavankami prinesla na Koroške ceste še večje število vozil in ljudi. Že sedaj pa se predvsem v glavni turistični sezoni med majem in septembrom vsakega leta, ko se evropski sever seli na jug k soncu vodi po cestah mimo Beljaka in Celovca kolona osebnih vozil. V veliki večini primerov gre za potnike, ki so v začetku sezone namenjeni na tople obale Mediterana: v Grčijo in Turčijo mimo Beljaka, Celovca in Velikovca na mejni prehod pri Dravogradu, v Italijo in Francijo ter Španijo mimo Celovca in Beljaka k mejnemu prehodu pri Trbižu, in ne nazadnje v Jugoslavijo k mejnim prehodom Ljubelj in Korensko sedlo.

- Tranzit sever - jug: Zaradi različnega pričetka počitnic v severnoevropskih deželah sprejmejo gostinski in prenočitveni obrati na Koroškem v valovih, v najmanj sedmih, terminsko na tri dni omejenih časih, goste, ki potujejo v tranzitu skozi Koroško na jug. V vmesnem obdobju je promet in oskrba gostov koroških cest namenjena v glavnem stacionarnemu turizmu, službenim potovanjem in pretoku ljudi in blaga iz razvitega zahoda Evrope. Posebno zadnje dve obliki potovanj sta časovno nevsklajeni, oziroma potekata v različnih terminih preko vsega leta. Večjo intenziteto potovanj blaga je opaziti le v jesenskem in pomladnem času (Študija: promet na Bližnji Vzhod in obremenjenost mejnih prehodov Avstrije in ZR Nemčije).

- Tranzit jug - sever:

Oblikovanje pretoka ljudi iz območij Sredozemlja, po oddihu ob morju, je vezano v glavnem na šest do osem terminov, ki pa niso tako intenzivni kot tokovi na jug, saj se izbira širok razpon časa vračanje na delo, ki se raztegne ponavadi na teden dni pred pričetkom dela v posameznih deželah. Velikokrat se pretok gostov v tranzitu domov spremeni v krajši oddih 3. do 5. dni ob Koroških jezerih, oziroma v oddih v alpskem okolju. Službena potovanja na sever so omejena na pred in posezono, oziroma na mesec april in september oziroma oktober, ko se v posameznih gospodarskih centrih vrstijo sejmi in razstave. Zimski maksimumi pretoka ljudi so na Koroškem omejeni na obdobja okrog srede decembra, ko se proti jugu usmeri tok delavcev, ki so začasno zaposleni na tujem in v začetku januarja, ko se ti isti delavci vračajo k svojemu delavnemu mestu. Drugi večji pretok proti severu, predvsem k koroškim, avstrijskim, oziroma alpskim zimsko športnim centrom beležijo koroški gostinci ob koncu januarja, ko se italijansko in jugoslovanski smučarji odpravljajo na bele poljane.

b.) Stacionarna oblika turizma

Glede na podatke o prenočitvah v hotelskih in gostinskih objektih na Koroškem, ko zaseda ta dežela v Avstriji drugo mesto, takoj za Tirolsko, lahko sklepamo, da je gros gostov teh obratov ostal tu več dni, ali pa celo preživel ves prosti čas namenjen oddihu tu. Naravno ugodni pogoji to dovoljujejo: relativno čista jezerska voda, ki se poleti segreje na temperature, ki jih lahko primerjamo le z temperaturami sredozemskega morja, omogoča razne pristočasovne aktivnosti. Večino teh aktivnosti v poletju je vezanih na aktivnosti ob in v vodi.

Sezonski pregled gostov in prenočitev kaže, da je večina bivala tu v poletnem času. Vzrok za to gre seveda iskati v iz-

rednih naravnih pogojih poletja v tej alpski pokrajini, vendar ne nazadnje tudi v tem, da je sporazumevanje z gosti, ki so večinoma iz Germanskega jezikovnega področja, zaradi znanja nemščine, precej enostavno. Posebno gostje iz ZR Nemčije se počutijo tu kot doma, saj jih včasih prav jezikovna bariera odbija, da ne bi nadaljevali pot na jug k Mediteranu. Obenem pa je bila Koroška v preteklosti vezana na kulturne vplive iz južne Nemčije, zaradi česar so se ohranili nekateri kulturni spomeniki, ki so gostom iz Nemčije blizu:

- pritestantski centri srednjega veka (Paraceus, krščanska srednjeveška mesta in njih umetniške dobrine i.t.d.

Medtem, ko je poletna oblika stacionarnega turizma že povsem vpeljana oblika preživljanja prostega časa za goste iz Zahodne Evrope, se pozimi bivanje v koroških zimsko-športnih centrih in drugod šele uveljavlja. Vsako leto je namreč opaziti porast gostov oziroma prenočitev v zimskem času, kar gre v sklad tudi z novimi rekreativnimi kapacitetami, ki se zadnje čase usmerjajo v glavnem na goste v zimskem obdobju leta (smučišča, sankališča, drsališča...). V tem obdobju leta obstaja še več neizkoriščenih naravnih možnosti.

Obenem pa gre preživljanje prostega časa v zimskih mesecih v sklad z zahtevami urbane družbe, ki se vedno bolj usmerja v koriščenje letnega oddiha na dvoje obdobjev v letu. Posebno Slovenci in Hrvati iz Jugoslavije se poleg Avstrijcev odločajo za večdnevni oddih v koroških zimsko-športnih centrih.

c.) Izletniška oblika turizma in rekreacije

Čeprav v neposrednem zaledju meje dežele Koroške ni večjih urbanih aglomeracij, dobiva prostor ob Koroških jezerih in v gorah z vsakim letom večji rekreativni pomen za urbane obiskovalce iz koroških mest: Celovca, Beljaka in Velikovca in za prebivalce slovenske prometne osi Maribora, Celja, Ljubljane

in Kranja. Glede na motive izleta oziroma rekreacije moramo ločiti v Koroškem prostoru naslednje enodnevnne ali dvodnevne obiskovalce:

- izletnike - planince in ljubitelje naravnih lepot (sprehajalce)
- športnike in rekreativce (za posebne športne panoge: jahanje, jadranje, golf, sankanje, smučanje...)
- obiskovalce kulturnih in zgodovinskih spomenikov (ljubitelji literature in umetnostne zgodovine) ter ljubitelje slovenske narodne bitje (obiskovalci prireditev).
- popotnike (-ljudje, ki jih zanimajo kraji in ljudje po svetu)
- nakupovalce (blaga, ki je cenejše ali kvalitetnejše kot v drugih deželah) in
- priložnostne izletnike, ki združujejo različne interese.

Turistični obrati ob glavnih prometnih povezavah pridobijo s takimi vrstami gostov predvsem o pred-in posezoni, ko morajo gostilne in restavracije vstran od prometnih poti zapreti obrate. Izjema so le tisti gostinski obrati, ki v teh krajih posedujejo specialne oblike za zadovoljevanje potreb gostov oziroma obiskovalcev (kegljišče, minigolf, saune i.p.d.).

V glavni sezoni zapolnijo manjše vrzeli v okviru stacionarnega turizma prav gostje, ki se pridejo kopat in sončit ... ob koncu tedna. V zimski sezoni pa so gostje večina obratov ob zimsko-športnih površinah prav izletniki, ponavadi ob koncu tedna ali v popoldanskem času.

Posebna oblika izletniškega turizma sovпада z pojmom odprta meja in nacionalno-mešano ozemlje. Zaradi možnosti pretoka ljudi in blaga se preko take meje prenašajo proizvodi cenejši ali kvalitetnejši iz ene v drugo državo, obenem pa se tesneje veže matični narod z manjšino onstran meje in jo tudi gospodarsko podpira z nakupi in obiski v njihovih obratih. Ta povezava preko mejnih prehodov je že tako intenzivna, da omogoča ustvarjanje obratov, ki so specializirani v zadovoljevanju

nje potreb kratkotrajnega obiska ljudi iz druge strani meje in, ki intenzivno sledi spremembam na domačem in tujem trgu.

Preko odprte meje, v etnično ozemlje naroda, ki živi v drugi državi pa vodijo velikokrat tudi enodnevn ali svodnevn masovni (sindikalni) izleti matičnega naroda, ki prihaja sem, da bi se seznanilo z kulturnimi dobrinami in težnjami tukajšnjega življa. Ker gre za tisočletno povezanost so obiski ob teh krajih namenjeni predvsem pogovoru z ljudmi o zdajšnjih težavah in o polpreteklem obdobju osvobodilnega boja ter obiskom najpomembnejših nacionalnih spomenikov. Zato je potrebno prav obiskovalce iz Jugoslavije usmeriti v to problematiko.

C. ANALIZA GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI SLOVENCEV NA KOROŠKEM S POSEBNIM POVDARKOM NA TURISTIČNI DEJAVNOSTI

V okviru raziskovalnega dela Inštituta za geografijo je skupina raziskovalcev v mesecu juliju leta 1975 obiskala večino slovenskih gospodarskih in turističnih obratov na Koroškem in na podlagi vprašanj iz priloženega vprašalnika ugotavljala opremljenost posameznega kraja, regije in dežele. Pri analizi gradiva (152) vprašalnikov smo prišli do zaključkov, ki jih predstavljamo v naslednjih poglavjih:

I. Oblike gospodarskih dejavnosti

Slovenske družine na Koroškem so aktivne v primarnem, sekundarnem in terciarnem sektorju, pri čemer predvsem zaposlitev v terciarnem sektorju največkrat pomeni delo v dejavnostih, ki služijo turizmu. Vendar se vedno bolj uveljavljajo mešana gospodinjstva, kjer stopa poleg kmetijske dejavnosti ali male obrti v ospredje aktivnost v gostinstvu oziroma turizmu. Z anketo so bila zato zajeta vsa tista gospodinjstva, ki direktno (gostilne, privatne sobe, penziona, campi ...) ali indirektno (avtoprevozniki, servisne delavnice, mala obrt...) služijo potrebam gostov, bodisi v obliki nudenja neposrednih uslug, kot so prevoz, hrana in prenočišče, ali pa v obliki posrednih storitev z menjavo denarja, izdelavo spominkov, popraviljanja avtomobilov i.t.d.

Skupaj je na Koroškem v Slovenskih rokah 3398 postelj v hotelih, penzionih in privatnih sobah in okroglo 4400 sedežev v gostilnah in restavracijah. Poleg teh, izključno turističnih dejavnosti namenjenih uslugah gostu iz tujine nudi usluge še 28 menjalnic oziroma posojilnic, 3 avtopre-

vozniška podjetja, 11⁺ trgovin z mešanim blagom, 4 specializirane trgovine (elektroizdelki, obutev, kmetijski stroji) in 2 mehanični delavnici.

a). Hotelski objekti in gostinski lokali

Od skupnega števila 3398 postelj slovenskih hotelirjev in gostilničarjev, ki so namenjene obiskovalcem nacionalno mešanega ozemlja na Koroškem, jih je največ v občini Škocjan, ob Klopinjskem jezeru, kjer je na voljo več kot 600 prenočišč, ali 17,7 % vseh prenočitvenih kapacitet Slovencev. Tej občini sledi, glede na možne nočitve pri slovenskih gostilničarjih, občina Št. Jakob v Rožu, kjer nudijo okrog 450 prenočitvenih kapacitet ali 13,4 % vseh slovenskih nočišč. Obe občini - ena v turistično atraktivnem okolju klopinjskega jezera, druga pa v mirnem svetu Rožne doline - nudita skoraj tretjino (30,9 %) vseh prenočitvenih kapacitet Slovencev na Koroškem.

Drugo tretjino kapacitet (1258 ležišč ali 37 %) najdemo v petih občinah, katerih vsaka ima preko dvesto prenočišč. Najbolj izstopa v tej skupini občina Škofiče (8,2 %), ki ji sledijo po številu prenočišč še Vrba (7,5 %), Bilčovs (7,5 %), Dobrla vas (7,2 %) in Železna Kapla (6,7 %). Karakteristično za to skupino občin z prenočitveno infrastrukturo je, da nudijo v glavnem še kompleksne prenočitvene možnosti v vseh možnih turističnih obratih (razen hotela, z izjemo Vrbe in Dobrle vasi.)

Enostransko ponudbo prenočitvenih kapacitet beležimo v vseh ostalih občinah kjer se slovenski živelj ukvarja z turizmom. Posebno omembe vredno je število nočitvenih kapacitet v Hodišah (198 ležišč, 5,8 %), Globasnici (144 ležišč, 4,2 %) Bekštanju (139 ležišč, 4,1 %) ter v Podkloštru

+ proučili le turistična območja in trgovske lokale povezane z turistično dejavnostjo.

Rožeku in Žitari vasi, kjer lahko Slovenci ponudijo preko sto (100 - 200), oziroma od 80 do 100 ležišč. Skupaj dajejo te občine 1/4 zajetih kapacitet (22,0%).

Preostane nam še enajst občin na nacionalno mešanem ozemlju Koroške, ki lahko prenočijo obiskovalce v slovenskih obratih. Večje število gostov lahko ostane le v Šmohorju, Borovljah in v Bistrici v Rožu (nad 40 in 50 ležišč), medtem ko pruhajajo obrati v Grabštanju, Grebinju, Vernberku, Suhi, Kotmari vasi, Pliberku, Selah in Djekšah le v poštev za nočitve individualnih gostov, saj skupno število ležišč pri Slovencih ne presega 25 postelj. V vseh nazadnje omenjenih enajstih občinah bi ponudili lahko komajda 290 ležišč, ali le 8,5 % vseh kapacitet slovenskih obratov Koroške.

Glede na kvaliteto ležišč so ankete pokazale pet kategorij obratov ki lahko nudijo tujske sobe: hoteli, penzioni, garni hoteli (prenočišče z zajtrkom) in gostilne z prenočiščem ter privatne sobe. Vse kategorije prenočišč so zajete edinole v občini Št. Jakob v Rožu, medtem ko se drugod spekter kapacitet spreminja. V Škocjanu hotelski obrat in gostilna z prenočiščem, v Škofičah hotelski obrat in privatne sobe, v Globasnici hotelski obrat in penzion i.t.d.

Oglejmo si podrobno ponudbo posamezne občine (leta 1975)
Glede na kvaliteto prenočišč in obstrahirajmo kvaliteto, kate-
tere vrednosti vseeho podajo po tabeli navzdol (število le-
žišč je v občini Škocijan največje, v občini Djekše pa naj-
manjše):

O b č i n a	p o n u d b a					m a n j k a j o č i o b r a t i				
	1 hotel	2 garni total (prenoč+zaj- trk)	3 penzion	4 gostilna z penz.	5 privat- na soba	1 H	2 GH	3 P	4 gostilna z penz.	5 privat- ne sobe
Škocijan		x	x		x	x			x	
Št. Jakob	x	x	x	x	x					
Škofiče		x	x	x		x				x
Vrba	x	x		x				x		x
Bilčovs		x		x		x		x	x	x
Dobrla vas		x	x			x			x	x
Železna kapla		x	x	x	x	x				
Hodiše		x			x	x		x	x	
Globasnica		x		x	x	x		x		
Bekštajn		x				x		x	x	x
Podklošter	x	x						x	x	x
Rožek		x				x		x	x	x
Žitara vas		x	x	x		x				x
Šmohor		x				x		x	x	x
Borovlje	x	x			x			x	x	
Bistrica v Rožu		x		x	x	x		x		
Grabštajn		x				x		x	x	x
Grabinj		x				x		x	x	x
Vlinberk		x		x		x		x		x
Suha				x		x	x	x		x

O b č i n a	P o n u d b a					M a n j k a j o č i o b r a t i				
	1 hotel	2 garni hotel (prenoč.+zaj- trk)	3 penzion	4 gostilna s pen.	5 privatna soba	1 H	2 GH	3 P	4 gostilna z pren.	5 priv. sobe
Kotnara vas		x				x		x	x	x
Pliberk		x		x		x		x		x
Sele		x				x		x	x	x
Djekše			x			x	x		x	x

Tabela kaže, da v večini občin na Koroškem lahko računamo na prenočišče z zajtrkom v privatnih sobah oziroma malih garni hotelih. Le dve občini (Djekše in Suha) ne nudita teh vrst uslug, ampak jih nadomeščata z malim (Djekše) in gostilno z prenočišči (Suha). Samo privatno sobo brez kakršnih koli drugih turističnih uslug nudi le malo občin, vse te pa imajo poleg teh še druge obrate in jim "gole" privatne sobe le popestrijo ponudbo.

Problem predstavljajo le tiste občine, ki nudijo samo prenočišča z zajtrkom (torej privatno sobo in zajtrk) in privatne sobe, ki drugih slovenskih obratov ni v bližini.

Gostinske obrate v slovenskih rokah bajdemo v obliki restavracij in točilnic brez prenočitvenih kapacitet v petih občinah južne Koroške. Največ, kar šest od skupno trinajstih, jih je razporejenih v občini Železna kapla (46 %), tri gostilne so še v občini Borovlje (23 %), dve v občini Sele (15 %) in pa ena v Hodišah in Podkloštru.

b.) Posredne turistične dejavnosti

Obiskovalcu Koroške ne služijo le direktne turistične usluge, kot so postelje in hrana, ampak tudi indirektne oziroma posredne, ki jih lahko razvrstimo v naslednje kategorije, ki se med slovenskimi lastniki najbolj pogosto pojavljajo:

- menjalnice in posojilnice
- trgovine in
in obrtne
- mehanične delavcice in prevoznništvo

- Menjalnice v lasti kmečkih zadrug ali slovenske hranilnice in posojilnice zasedajo 32 lokacij na dvojezičnem ozemlju Koroške:

4 - občina Straja vas eno	16 - občina Globasnica eno
5 - občina Podklošter eno	4 - občina Pliberk dve
1 - občina Bekštajn tri	18 - občina Suha eno
6 - občina Rožek eno	19 - občina Dobrla vas eno
7 - občina Vrba eno	3 - občina Velikovec tri in
8 - občina Št. Jakob v Rožu eno	20 - občina Pokrče eno ter
9 - občina Škofiče eno	21 - občina Magdalenska gora
eno
10 - občina Bolčovs eno	22 - Celovec
11 - občina Bistrica v Rožu ena	
2 - občina Borovlje tri	
12 - občina Sele eno	
13 - občina Šmarjeta eno	
14 - občina Železna kapla eno	
15 - občina Galicija eno	

Posebno izstopa več menjalnic v tistih občinah, ki so blizu ob državni meji in tranzitnih cestah, oziroma mejnih prehodih (25,8 %). Tako je zastopana bančna dejavnost več kot enkrat v občinah Bekštajn, Borovlje, Pliberk in Velikovec (skupaj 35,5 % od vseh) kar posredno služi turistom oziroma pbiskovalcem Koroške.

Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da v nekaterih razvitih turističnih področjih in slovenske banke oziroma menjalnice pa čeprav je v tistem okolišu več sto ležišč v rokah slovenskih turističnih delavcev. Primer popolne odsotnosti menjalnice zasledimo v občinah Škocijan ob Klopinarskem jezeru, v Žitari vasi in v

Hodišah ob Hodiškem jezeru ter Šmohorju, kot v najbolj izstopajočih primerih, ko v resnično turistično aktivni pokrajini ni slovenske menjalnice. Podobno je potem še v Grabštajnu, Grebinju, Vernberku, Kotnari vasi in Bjekšah. Tudi v obeh občinah so slovenski prenočitveni obrati, a manjka storitev bančnih ustanov. Velikokrat pa lokacija menjalnice ali banke v sami občini ne sovпада z koncentracijo turistične dejavnosti Slovencev (n.pr. občina Vrba....)

- Trgovski lokali:

Ob odprtih mejah in v obmejnih regijah se poleg intenzivnega pretakanja ljudi pretaka tudi blago iz obeh strani meje, posebno še, še so občutne razlike v ceni in kvaliteti blaga. Zato ni nič nenavadnega, da se obiskovalci v takih regijah kot je Koroška ne oskrbujejo le za svojo zdajšnjo-trenutno rabo, kot turisti križarijo po deželi, ampak, da se oskrbe z konjunktornim blagom tudi za v prihodnje. Pomembnost trgovskih obratov za oskrbo tranzitnega ali stacionaziranega gosta je zato več kot očitna.

Slovenska gospodinjstva so na Koroškem ustvarila več centrov oskrbe. Posebno izstopajo tista, ki so tik za mejo (Pliberk, Ljubelj...)

Več pa jih je tudi v povsem turističnih pokrajinah

- (- v občini Bilčovs dve trgovini
- v občini Št. Jakob pri trgovine
- v občini Hudiše ena trgovina
- v občini Škocijan ena trgovina
- v občini Žitara vas ena trgovina
- v občini Globasnica ena trgovina in
- v občini Pliberk dve trgovini),

vendar z izjemo tistih turistično razvitih regij, ki so centri pristočasovnih aktivnosti na Koroškem.

Za 24 občin, ki imajo turistične kapacitete v slovenskih rokah je 11 trgovin z mešanim blagom bistveno premalo (čeprav v anketi ni bilo zajetih bolj znanih trgovin kot so Malle, Rutar ... op. pisca).

- Druge posredne oblike turistične dejavnosti

V prvi vrsti moramo k oblikam posredne služnosti turizmu šteti dejavnosti, ki se ukvarjajo z prometom. Pri tem gre predvsem za mehanične delavnice in prevozniška podjetja v rokah slovenskih gospodinjev. Vendar je treba poudariti, da je takih samostojnih obratov pod slovensko upravo malo, pa čeprav veliko slovenskega življa tostran in onstran meje poseduje n. pr., kvalifikacijo mehanika in dela v nekem od številnih slovenskih obratov.

Mehaničnih delavnic je na Koroškem vsega skupaj pod slovenskim vodstvom troje (vključno z podjetjem "Sienčnik", ki v anketi ni bilo vključeno) v Št. Jakobu, Pliberku in Dobrli vasi. Avtoprevoznika pa najdemo le v občinah Št. Jakob in Dobrila vas. Na tem področju bi nujno potrebovali večjo angažiranost Slovencev - posebno ob turističnih conah (Kopinjsko jezero, Vrbsko jezero....).

D. REGIONALIZACIJA TURISTIČNE DEJAVNOSTI SLOVENSКИH GOSPO-
DINJSTEV NA KOROŠKEM

Izhajajoč iz analize anket, ki smo jo predstavili v prejšnjem poglavju, je raziskovalni team Geografskega inštituta Univerze prinesel dobljene podatke na karto Koroškem po regionalnem principu. Dobljeni kartogram z podatki o nočitvenih kapacitetah, gostiščih in uslužnostnih dejavnostih kaže na zakonitosti pri razporeditvi slovenskih obratov v mikro- in mezoregiji.

I. Mikroregionalna razporeditev slovenskih turističnih obratov

Kot osnovno mikroregionalno celico smo upoštevali ozemlje posameznih občin, ki imajo določene turistične infrastrukturne objekte.

V prvo kategorijo opremljenosti posamezne občine smo upoštevali tiste, ki imajo v svojem občinskem teritoriju prenočitvene, restavracijske, trgovske in bančne ustanove. V drugo kategorijo tiste, ki imajo poleg prenočišča in hrane še menjalnico oziroma banko v slovenskih rokah, medtem ko predstavlja tretjo kategorijo občin opremljenost z prenočiščem in gostiščem. Zadnjo, četrto kategorijo, predstavljajo občine le z slovenskimi prenočitvenimi obrati.

1. - Prva kategorija opremljenosti: - občina Št. Jakob v Rožu

(z prenočišči, krano, menjalnico
in trgovino)

"

" Bilčovs

"

" Dobrla vas

"

" Globasnica in

"

" Pliberk.

2. - Druga kategorija opremljenosti: - občine Škofiče, Vrba,
(prenočišče, hrana, menjalnica)

Železna kapla,

Podklošter, Borovlje,

Bistrica v Rožu,

Suha in Sele.

3. - Tretja kategorija opremljenosti: občine Škocjan, Hodiše,
(prenočišče, hrana) Žitara vas in Vernberk,
4. - Četrta kategorija opremljenosti: občine Bekštajn, Rožek,
(prenočišče z zajtrkom) Šmohor, Grabštajn, Kotmara
vas in Djekše

Pri tej kategoriji občin nismo upoštevali kvaliteto posameznih obratov, ampak smo se oprli pri ocenjevanju samo na raznovrstnost - torej kvantiteto ponudbe.

Zaradi takega vrednotenja je na primer občina Škocijan, ki ima največ prenočitvenih zmogljivosti šele v tretji kategoriji, saj nima menjalnice oziroma slovenske banke in niti večje restavracije - razen tistih v penzionih. Ima pa izven te osnovne zahteve za uvrstitev v tretjo kategorijo trgovino, ki pa jo za kriterij nismo upoštevali. Podobno je v Žitari vasi kjer ni menjalnice, a so trgovine.

Podoben problem nastopa tudi tam kjer je očitna enostranska (predvsem za tranzitne goste) usmerjenost turistične opremljenosti občine. Občini Bekštajn in Rožek smo uvrstili v zadnjo, četrto kategorijo kljub trem oziroma eni menjalnici v občini, ker pač nimajo osnovne turistične ponudbe - torej prenočišča in hrane v slovenskih obratih.

Po drugi strani pa je v prvo kategorijo, glede na opremljenost, prišla občina Pliberk, ki ima v slovenskih obratih le 16 ležišč pa vendar poleg menjalnice še trgovino, gostilno in abtoprevozniško oziroma servisno podjetje.

III. Mezoregionalna razporeditev slovenskih turističnih obratov

Glede na mikroregionalno opremljenost prostora Koroške z slovenskimi obrati se nam pokažejo v kartogramu in v tabelah cone večje oziroma slabše opremljenosti. Posebno izstopata glede na dobro opremljenost, kvantiteto in kvaliteto ponudbe, dva diferencirana prostora:

1. Osrednja Koroška z zaledjem Vrbskega (jug) Hodiškega in Baškega jezera ter ~~medelina Roža~~ Roža
2. Vzhodna Koroška z zaledjem Klopinjskega jezera in Podjuno.

Za mezoregionalna delitev smatramo, da lahko razdelimo omenjena dva prostora na več submezoregij, ki skupaj lahko ponudijo celovito ali nekoliko okrnjeno turistično ponudbo. Gotovo je, da morajo take submezoregije imeti enotne naravno-geografske poteze.

a./ Svmezoregije celovite turistične opremljenosti Koroške z slovenskimi obrati so:

1. Rož in zaledje Baškega jezera z občinami Rožek, Št. Jakob v Rožu, Bistrica v Rožu in Bilčovs, Zahodne Gure
2. Gure un zaledje Hodiškega ter Vrbskega jezera z občinami Kotmara vas, Hodiše, Škofiče, Vrba in Vernberk
3. Zaledje Klopinjskega jezera z občino Škocjan in
4. Podjuna z občinami Žitara vas, Dobrla vas, Globasnica in Pliberk in Suha.

Teh štirinajs občin združenih v submezoregionalne enote lahko nudijo bolj ali manj kompleksno ponudbo, medtem, ko ostale submezoregionalne enote Koroške z občinami, ki so izven tega območja ne zadovoljujejo kriterijem za uvrstitev v turistično

razvito ponudbo (z izjemo Železne kaple - op.pisca). O teh submezoregijah in o predlogih za oživitev posameznih občin in teritorijev bo govora v naslednjem poglavju:

Prva submezoregija Roža in Baškega jezera je opremljena z 845 ležišči (24,8 % vseh kapacitet)vseh kategorij, gostišči, štirimi menjalnicami, štirimi trgovinami in avtoprevoznikiškim podjetjem.

Druga submezoregija Vrbskega in Hadiškega jezera ima na voljo 768 prenočišč (22,6 % vseh kapacitet) in vrsto gostišč, dvoje bančnih ustanov, eno trgovino, a vendar manjka avtoprevoznikiško podjetje,

Tretja submezoregija Klopinjaškega jezera ima 601 ležišče (17,7 % vseh) in eno trgovino, vendar ji primanjkuje večje število slovenskih gostinskih in bančnih obratov.

Četrta submezoregija Podjuna ima pestro ponudbo z 514 ležišči (14,8 % vseh kapacitet Slovencev na Koroškem), tremi bančnimi ustanovami, petimi trgovinami in dvema mehaničnima delavnicama, oziroma avtoprevoznikoma.

b.) Submezoregije z pomanjkljivo turistično opremljenostjo, ki predstavljajo enotno območje v fizično in družbeno geografskim smislu so:

1. Gornja Ziljska dolina, ki razen 55 prenočišč v občinah Šmohor in Št Štefan ne more ponuditi ničesar s slovenski režiji.
2. Spodnja Ziljska dolina z občinami Čajna, Stranja vas, Podkloster in Bekštajn imajo 234 ležišč v hotelu in privatnih sobah ter kar štiri menjalnice bi lahko glede

na tranzitno pomembnost odigrala v slovenskem turističnem gospodarstvu Koroške večjo vlogo. Manjkajo trgovine in gostišča.

3. Zahodne Karavanke z občinami Borovlje, Sele in Šmarjeta so naravno-geografske enote, ki pa so turistično relativno slabo razvite. Posebno bi naj razvijali prenočitvene in oskrbne kapacitete, saj je to v slovenskih rokah le 60 ležišč v glavnem v privatnih sobah.
4. Vzhodne Karavanke z občinama Železna kapla in Galicija so z novim hotelom veliko pridobile in bi jih morali glede na sedanjo opremljanost šteti že med turistično razvite, vendar glede na naše podatke (leto 1975) manjka prav prenočitvenih kapacitet in trgovskih loka-lov. Gostišč je dovolj.
5. Velikoško Podgorje in Svinja z občinami Ruda, Grebinj, Djekše, Velikovec, Grabštajn, Pokiče, Magdalenska gora, Žrelec in Žihpolje so s strani Slovenskega gospodarstva turistično nerazvite (izjema Grebinj, Djekše in Grabštajn) saj ponujajo le v treh občinah komaj 56 ležišč.

E. ZAKLJUČEK

I. Analitične ugotovitve

1. Ugotovljeno je, da je na celotnem Koroškem prostoru možna takojšnja vključitev vseh treh oblik turističnih tokov iz Jugoslavije (stacionarna, izletniška, tranzitna) v turistično ponudbo in dejavnosti Slovencev na Koroškem.

2. Rajonizacija turistične dejavnosti slovenskih gospodinjstev na Koroškem, ki se ukvarjajo z turističnim gospodarstvom je pokazala, da v določenih področjih ni na voljo večjega števila (kvantiteta manjka) slovenskih obratov, ali pa so le ti vse preveč raztreseni v pokrajini, brez pravega centra.

3. Detaljna analiza pove tudi, da je v večjem obsegu prisotna relativno nižja materialno-fizična kvaliteta uslug, da pa je subjektivni element v ponudbi vsaj na ravni, če ne celo daleč nad ravni uslug večinskega naroda (število zaposlenih v turističnem obratu = hitrost in ustrežljivost posrežbe!!)

4. Velikokrat je zaznavna anonimnost slovenskega turističnega obrata med maso obratov večinskega naroda.

II. Planska predvidevanja:

- sistematična izgradnja turizma manjšinskega naroda na Koroškem bi lahko služila vsem potrebam turističnega gospodarstva v Jugoslaviji in celo drugim dejavnostim same manjšine (koncerti, shodi, izleti)..),
- pri planiranju nadaljnega razvoja turističnega gospodarstva je treba upoštevati predvsem tri osnovne nivoje razvoja:
 - celotna slovenska turistična ponudba na Koroškem
 - rajonsko zapolnjena in specializirana kompleksna ponudba turističnih uslug
 - kvaliteten skok turistične ponudbe,

- jugoslovanskega gosta je treba usmeriti v posamezna področja z specializirano turistično ponudbo na Koroškem in ga glede na njegov prostočasovni interes vključiti v eno od treh osnovnih turističnih oblik dejavnosti (stacionaren in potujoči turist),
- izdelava propagandnega gradiva, predvsem pa posameznih paketov uslug glede na potrebe gostov (maturantski izleti n.pr.) in možnosti turističnega slov. gospodarstva na Koroškem je prva faza v obdelavi jugoslovanskega tržišča,
- Potrebna je programska shema vključitve tega alpskega in obmejnega ter slovenskega prostora v celoten kompleks projekta turizma v mejnih regijah alpsko-jadranskega prostora. Paket uslug "Alpe-Adria prostora" bi tako zaočkrožil ponudbo slovenskega turističnega gospodarstva tostran in onstran meje.

III. Zaključne pripombe

- Analiza sloni na anketah, ki niso zajele celotnega manjšinskega gospodarstva na Koroškem. Zaradi potreb po kompleksnem vpogledu v možnosti direktne sli indirektno turistične ponudbe je nujna dopolnitev obstoječih podatkov in stalno permanentno izpopolnjevanje gradiva, glede na masovne premike prav v turističnem gospodarstvu.
- Omenjeno delo je v prvi vrsti namenjeno predvsem kot osnova za diskusijo med strokovnjaki Inštituta za geografijo Univerze v Ljubljani in aspekti manjšinskih gospodarskih združenj na Avstrijskem Koroškem. Šele nadaljne razprave med omenjenima dvema forumoma in

Gospodarsko zbornico bo usmerila delo vnaprej; predvsem v smislu:

- določitve centralnih in infrastrukturnih objektov (gostilna, restavracija, hoteli) in
- povezave infrastrukturne opremljenosti z opremljenostjo za zimsko športno aktivnost v Karavankah in Osrednjih Alpah (centri zimsko-športne dejavnosti).

PRILOGE:

I. Vprašalna pola za turistične obrate

II. Vprašalna pola za obrate z turizmom na kmetiji

Tabela 1: Število prestopov meje potnikov na vseh mejnih prehodih Avstrije in dežele Koroške

Tabela 2: Tujski promet v Avstriji po deželah

Tabela 3: Gostje in prenočitve v turističnih obratih Avstrije in Koroške

Tabela 4a: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

Tabela 4b: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

Tabela 5a: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

Tabela 5b: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

Karte:

- 1.) Število postelj v posameznih turističnih obratih na Koroškem leta 1975
- 2.) Vrste turističnih obratov na Koroškem po naseljih leta 1975
- 3.) Nekatero slovenske kulturne in gospodarske institucije na nacionalno mešanem ozemlju Avstrijske Koroške
- 4.) Gostinski obrati in prenočitvene kapacitete slovenskega prebivalstva na Avstrijskem Koroškem po krajih, naseljih in občinah.

I. VPRAŠALNA POLA ZA TURISTIČNE OBRATE

A. DEMOGRAFSKA STRUKTURA GOSPODINJSTVA

1.

Člani gosp. (oče, mati, sin, itd.)	starost	poklic	naziv tovarne, ustanove, šole	kraj zaposlitve sli šolanja

2. Po letu 1960 odseljeni člani gospodinjstva:

	odseljeni		
	1	2	3
leto			
spol			
starost v letu ods.			
poklic			
kraj odselitve			
vzrok odselitve			

3. Po letu 1960 priseljeni člani gospodinjstva:

	priseljeni		
	1	2	3
leto			
spol			
starost v letu pris.			
poklic			
kraj odselitve			
vzrok priselitve			

4. Kraj nakupa in usluge:

usluga oz. nakup	kraj	pogostnost
prehrana		
obutev, drobna galanterija		
pohištvo, kmetijski stroji		
obrtne usluge		
zdravnik		
kraj šolanja otrok		

B. PODATKI O TURISTIČNIH ZMOGLJIVOSTIH

1. Oddaljenost tur. obrata od

- avtobusne postaje _____ (kraj) (km)
- železniške postaje _____ (kraj) (km)
- pošte _____ (kraj) (km)
- zdravnika _____ (kraj) (km)
- trgovine _____ (kraj) (km)

2. Razvitost turizma v okolici:

- najbližje turistično središče (kraj) _____ km

3. Vrsta anketiranega obrata:

- a hotel
- b gostilna
- c penzion samo z zajtrkom
- d
- e

4. Večje turistične zmogljivosti v okolici (10 km):

	kraj	število obratov	štev.postelj
hoteli			
gostilne			
penzion			
z zajtrkom			

5. Ali so v bližnji ali neposredni okolici dane možnosti za:

	do 10 km	v neposredni okolici
a kopanje		
b jadranje		
c tenis		
d golf		
e ribolov		
f lov		
g izlete in sprehode		
h smučanje		
i sankanje		
j drsanje		

6. Ali je v bližnji okolici možno urediti nove rekreacijske objekte in katere? _____

7. prenočitvene zmogljivosti:

vrsta sobe	število	kategorija
enoposteljne		
dvoposteljne		
tri in večposteljne		

skupno število postelj: _____

8. Opremljenost prostorov za turiste:

- koliko sedežev ima jedilnica _____
 - približna starost opreme za goste _____
 - ali imajo gosti na razpolago vrt _____
 - število kopalnic z WC _____
 - število WC _____
 - ali je v sobah topla in mrzla voda da ne
 - ali želi razširiti in izboljšati zmogljivosti da ne
 - katere zmogljivosti bi rad izboljšal _____
- _____
- _____
- _____
- _____

9. Iz katerih držav prihajajo gosti?

država	mladi	starejši	število gostov	
			1973	1974

10. V katerih mesecih prihajajo turisti?

mesec	število gostov	mesec	število gostov
januar		julij	
februar		avgust	
marec		september	
april		oktober	
maj		november	
junij		december	

11. Kolikor časa ostajajo gosti?

12. Starostna struktura gostov:

a pretežno mladina (do 25 let)

b pretežno starši z otroci

c pretežno starejši

13. Način pridobivanja turistov:

a prihajajo vedno isti (stalni gosti)

b posreduje turistični urad (kateri?) _____

c obveščanje o sobah preko oglasov, prospektov

d posredovanje občine

e turisti s ceste

f _____

14. Koliko turistov ste imeli v letu 1974 in v letu 1973 in kako kaže v letu 1975?

1973 _____

1974 _____

1975 _____

15. Število delovnih sil zaposlenih v obratu:

	število delovnih sil	
	moški	ženske
sezonsko		
polsezonsko		
16. Koliko let imate turistični obrat?		

D. DODATNA VPRAŠANJA

1. V katerih organizacijah sodelujete?

Naziv organizacije	sodelovanje		
	stalno	občasno	izjemoma

2. Katere časopise in revije berete?

časopis ali revija	branje		
	redni	občasno	izjemoma

3. Katere kulturne prireditve najraje obiskujete?

kolikokrat letno?

a koncerte

b dramske uprizoritve

c literarne prireditve

d športne prireditve

e

4. Katere organizacije (kulturne, politične, športne itd.) delujejo v vaši vasi?

Priimek in ime gospodarja: _____

Naselje: _____

Točen naslov: _____

Čas anketiranja (navedi uro in trajanje anketiranja) _____

Priimek in ime anketarja: _____

Opombe anketarja: _____

II. Vprašalna pola za obrate z turizmom na kmetiji

A Demografska struktura gospodinjstva

1. člani gosp.	starost	poklic	naziv tovarne ustanove, šole	kraj zaposlitve ali šolanja

2. Po letu 1960 odseljeni člani gospodinjstva:

	odseljeni		
	1	2	3
leto			
spol			
starost v letu odselitve			
poklic			
kraj odselitve			
vzrok preselitve			

3. Po letu 1960 priseljeni člani gospodinjstva:

	priseljeni		
	1	2	3
leto			
spol			
starost v letu pris.			
poklic			
kraj odselitve			
vzrok preselitve			

4. Opremljenost gospodinjstva (okroži):

a voda	e kopalnica
b elektrika-leto
napeljane	f centralna kurjava
c televizor	g telefon
d pralna stroj	h osebni avto

5. Kraj nakupa in uslug:

usluga oz. nakup	kraj	pogostost
prehrana		
obutev, drobna galanterija		
pohištvo, kmetijski stroji		
obrtne usluge		
zdravnik		
kraj šolanja otrok		

B. KMEČKO GOSPODARSTVO

1. Kje je gospodar zaposlen (obkroži)?

- a izključno na kmetiji
- b delno izven kmetije
- c stalno zaposlen izven kmetije

2. Živinoreja:

Vrsta živine	število	letna produkcija mesa oz. mleka
konji		
voli		
biki		
krave		
junice		
teleta		
prašiči		
kokoši		

2 a. govedoreja (obkroži):

- a plemenska vzreja
- b proizvodnja mleka
- c proizvodnja mleka in pitanje
- d ali je član krožka za pitanje

svinjereja:

- a vzreja bekonov (malih pujsov)
- b pitanje pujsov
- c ali je član krožka za vzrejo in pitanje prašičev

perutninarstvo:

- a proizvodnja jajc
- b pitanje brojlerjev

3. Poljedelstvo:

kulture na njivah	površina	hektarski donos
-------------------	----------	-----------------

4. Način prodaje kmetijskih proizvodov:

kmetijski produkt

a kmetijske organizacije

b živilska industrija

c vaščanom nekmetom

d turistom na kmetiji

5. Kulture, ki so bile v zadnjih letih upoštevane:

zakaj so bile opuščene

6. Kulture, katerim ste v zadnjih petih letih posvečali največ pozornosti:

zakaj ste jim posvečali največ pozornosti.....

7. Spremembe v reji živine v zadnjih petih letih (uvajanje novih pasem, preusmeritev na mlečno ali mesno živinorejo in drugo):

.....

zakaj ste uvedli spremembe v živinoreji:.....

8. Kdo vas je vzpodbudil, da ste uvedli spremembo v kmetijstvu?

naziv organizacije

a priporočilo kmetijske organizacije

b vzgled drugih kmetovalcev v okolici

c revije ali časopisi

9. Vam je kdo nudil kredit za preureditev kmetije?

	1. kredit	2. kredit
<u>naziv kreditorja</u>		
<u>višina kredita</u>		
<u>višina obresti</u>		
<u>dolžina odplačevalne dobe</u>		
<u>leto prevzema kredita</u>		

Zakaj ste uporabili kredit:

10. Kaj nameravate spremeniti na kmečkem gospodarstvu v bližnji prihodnosti?

v poljedelstvu

v živinoreji

v gozdarstvu

na gospodarskih poslopih

na stanovanjskih poslopih

v kmečkem turizmu

drugo

11. Letna poraba mineralnih gnojil:

kulture	poraba v kg na leto

12. Ali ste v zadnjih dveh letih zmanjšali porabo mineralnih gnojil?

a ja zakaj

b ne zakaj

13. Stranske dejavnosti na kmečkem gospodarstvu (obkroži):

a trgovina

d kmečki turizem

b gostilna

e občasno gozdno delo izven kmetije

c prevoz mleka

f drugo

14. Zakaj iščete delo izven kmetije?

a zaradi premajhnih dohodkov na kmetiji

b zaradi odplačevanja kreditov

c zaradi šolanja otrok

d drugo

15. Kmetijska mehanizacija:
- a traktor (število KS (PS)
 - b samonakladalna prikolica (Ladewagen).....
 - c prevetrovalna naprava (Heubelüftung) m^2
 - d silosi m^2
 - e odplakovanje gnoja (Schwemmentmistung)
 - f urejeno gnojišče
 - g gnojna jama (kubični metri).....
 - drugi kmetijski stroji.....

16. Katere stroje imate v skupni lasti s sosedi?

17. Prodaja, nakup in najem zemlje:

	prodaja	nakup,	dajanje v najem	jemanje v najem
leto				
komu, od koga				
vrsta zemljišča (travnik, gozd)				
koliko (ha) (a)				
cena za m^2				
vzrok				
v kakšen namen uporablja novi lastnik zemljo				

18. Kmetijske površine v ha:

skupaj njive sadovnjaki travniki pašniki gozd

19. Vzrok opuščanja obdelave zemlje?

- a ostarela kmečka delovna sila
- b pomanjkanje kmečke delovne sile
- c slaba zemlja
- d velika oddaljenost parcel
- e zaposlitev izven kmetijstva
- f

20. Ali bi se dalo na kmetijski površini (gozd, pašnik, travnik)
urediti smučišče:

Davčna vrednost (Einheitswert) kmetije:

21. Pogozdene parcele v zadnjih 10. letih v ha:

.....
.....

22. Stanje stanovanjskih in gospodarskih poslopij:

	stanovanjsko poslopje	gospodarsko poslopje
leto		
leto in vrsta predelave (do- zidava, popravi- lo, predelava)		

23. Povezava kmetije z javnimi cestami:

Koliko je kmetija oddaljena od najbližje asfaltirane javne ceste (občinske deželne ali državne?)

- a manj kot 5 kilometrov
- b od 5 do 10 kilometrov
- c več kot 10 kilometrov

24. Koliko je kmetija oddaljena od najbližje javne asfaltirane ceste?

- a manj kot 5 kilometrov
- b od 5 do 10 kilometrov
- c več kot 10 kilometrov

25. Koliko kilometrov ceste mora kmetija vzdrževati sama?

- a manj kot 1 kilometer
- b 1 do 5 kilometrov
- c več kot 5 kilometrov

C. TURIZEM NA KMETIJI

1. Oddaljenost od kmetije

- od avtobusne postaje(kraj).....(km)
- od železniške postaje.....(kraj).....(km)
- od pošte(kraj).....(km)
- od zdravnika(kraj).....(km)
- od trgovine.....(kraj).....(km)

2. Razvitost in kapacitete turizma v okolici:

- najbližje turistično središče
- večje turistične zmogljivosti v okolici.....
-(kraj).....(km)

	kraj	število obrt.	število postelj
hoteli			
penzioni			
gostišča			

- ali je v bližnji okolici (do 10 km) razvit kmečki turizem?
 a močno razvit (število kmetij, ki se ukvarja s turizmom)....

- b srednje razvit (štev.kmetij).....
- c zelo slabo razvit
- d sploh ni razvit

- ali so v bližnji okolici (do 5 kilometrov) dane možnosti za
 - a kopanje
 - b jadranje
 - c tenis
 - d golf
 - e ribolov
 - f lov
 - g izlete
 - h smučanje
 - ī sankanje
 - j drsanje

- ali je v bližnji okolici možno urediti nove rekreacijske objekte in katere?

3. Opremljenost gospodinjstva:

a vodovod	g shranba
b kanalizacija	h hladilnik
c elektrika	i topla in mrzla voda v sobah
d telefon	j pralni stroj
e radio	k šivalni stroj
f televizor	
i osebni avto (kakšen?).....	

4. Ogrevanje gospodinjstva:

a centralna kurjava	d ni ogrevanja
b trda goriva	e _____
c električno ogrevanje	

5. Turistične zmogljivosti na kmetiji:

Skupno število postelj:

vrsta sobe	število	kategorija
enoposteljne		
dvoposteljne		
tri in večposteljne		

6. Opremljenost prostorov za turiste:

- ▲ koliko sedežev ima jedilnica?
- ali ima dnevno sobo za turiste? da ne
- približna starost opreme v prostorih za goste
- ali imajo gosti na razpolago vrt? da ne
- število kopalnic z WC
- število kopalnic brez WC
- število WC
- skupna kopalnica in stranišče za vse osebe da ne
- skupna kopalnica in stranišče za goste in domače da ne
- ali je topla voda v sobah da ne
- ali želi razširiti in izboljšati zmogljivosti da ne
- katere zmogljivosti bi rad izboljšal

.....

.....

.....

.....

7. Nastanitev gostov:

- a v nespremenjenem stanovanjskem posloplju
- b v predelanem oz. dozidanem stanovanjskem posloplju
- c v prezidanem gospodarskem posloplju
- d v posebej zgrajeni hiši za turiste (kje? ob hiši, v vasi itd.)
.....
.....
- e v planinskem stanu
- f

8. Nudenje uslug turistom:

- a samo prenočišče
- b prenočišče in zajtrk
- c polpenzion
- d penzion

9. Iz katerih držav prihajajo gosti?

država	mladi	starejši	število	1973	1974

10. V katerih mesecih prihajajo gosti?

mesec	število gostov	mesec	število gostov
januar		april	
februar		maj	
marec		september	
junij		oktober	
julij		november	
avgust		december	

11. Koliko časa ostajajo gosti?

12. Starostna struktura gostov:

- a pretežno mladina (do 25 let)
- b pretežno starši z otroci
- c pretežno starejši

13. Način pridobivanja turistov:

- a prihajajo vedno isti (stalni gosti)
- b posredovanje turističnega urada (katerega?).....
.....
- c obveščanje o sobah preko oglasov, prospektov

d. posredovanje občine

e turisti s ceste

f _____

14. Koliko turistov ste imeli v letu 1974 in v letu 1973 in
kako kaže v letu 1975?

1973 _____

1974 _____

1975 _____

D. DODATNA VPRAŠANJA

1. V katerih organizacijah sodelujete?

naziv organizacije	sodelovanje		
	stalno	občasno	izjemoma

2. Katere časopise in revije berete?

časopisi in revija	branje		
	redno	občasno	izjemoma

3. Katere kulturne prireditve najraje obiskujete?

kolikokrat letno?

a koncerte

b dramske uprizoritve

c literarne prireditve

d športne prireditve

e

4. Katere organizacije (kulturne, politične, športne itd.) delujejo v vaši vasi?

Priimek in ime gospodarja:

Naselje:

Točen naslov:

Čas anketiranja (navedi uro in trajanje anketiranja).....

.....

Priimek in ime anketarja:

Opombe anketarja

.....

Ali gledate ljubljansko televizijo?	da	ne
Ali imate zato posebno anteno?	da	ne
Ali je slika jasna?	da	ne
Ali je v bližnji okolici možno sprejemati ljubljansko televizijo?	da	ne
Z anteno ali brez antene?	da	ne

Tabela 1: Število prestopov meje potnikov na vseh mejnih prehodih Avstrije in dežele Koroške.

a.) Število potnikov na vseh mejnih prehodih skupaj

leto:	1962	%	1963	%	1964	%	1965	%	1966	%	1967	%	1968	%	1969	%	1970	%	1971	%
Koroška	1357276	2,76	1642289	3,17	2243797	3,97	2675652	4,36	3096083	4,33	4076996	6,27	4336059	6,44	6414673	8,68	6801236	8,10	7435708	7,99
Avstrija	49063765	100	51651319	100	56432547	100	61235096	100	71423556	100	64929754	100	67275181	100	73889294	100	83863690	100	92952183	100

leto:	1962	index	1963	index	1964	index	1965	index	1966	index	1967	index	1968	index	1969	index	1970	index	1971	index
Koroška	1357276	100	1642289	120	2243797	165	2675652	197	3096083	228	4076996	300	4336059	319	6414673	472	6801236	501	7435708	547
Avstrija	49063765	100	51651319	105	56432547	115	61235096	124	71423556	145	64929754	132	67275181	137	73889294	150	83863690	170	92952183	189

b.) Število potnikov na cestnih mejnih prehodih

leto:	1962	%	1963	%	1964	%	1965	%	1966	%	1967	%	1968	%	1969	%	1970	%	1971	%
Koroška	922062	2,24	1122027	2,58	1460505	3,06	1866404	3,60	2217209	3,65	3206991	5,87	3379005	5,89	5069832	7,88	4974993	6,75	5766743	6,97
Avstrija	41130573	100	43459731	100	47681423	100	51749706	100	60635547	100	54631570	100	57366649	100	64275954	100	73683162	100	82652400	100

leto:	1962	index	1963	index	1964	index	1965	index	1966	index	1967	index	1968	index	1969	index	1970	index	1971	index
Koroška	922062	100	1122027	121	1460505	158	1866404	202	2217209	240	3206991	347	3379005	366	5069832	549	4974993	539	5766743	625
Avstrija	41130573	100	43459731	105	47681423	115	51749706	125	60635547	147	54631570	132	57366649	139	64275954	156	73683162	179	82652400	200

c.) Število potnikov na železniških mejnih prehodih

leto:	1962	%	1963	%	1964	%	1965	%	1966	%	1967	%	1968	%	1969	%	1970	%	1971	%
Koroška	435214	5,60	520262	6,51	783292	9,21	809248	8,79	878874	8,41	870005	8,78	957054	10,14	1344841	14,80	1826243	19,14	1668965	17,38
Avstrija	7761337	100	7991268	100	8500407	100	9198883	100	10448008	100	9907160	100	9431315	100	9085418	100	9539597	100	9602051	100

leto:	1962	index	1963	index	1964	index	1965	index	1966	index	1967	index	1968	index	1969	index	1970	index	1971	index
Koroška	435214	100	520262	119	783292	179	809248	185	878874	201	870005	199	957054	219	1344841	309	1826243	419	1668965	383
Avstrija	7761337	100	7991268	102	8500407	109	9198883	118	10448008	134	9907160	127	9431315	121	9085418	117	9539597	122	9602051	123

Tabela 2 : Tujski promet v Avstriji po deželah

D e ž e l a	Število gostov						Število nočitev					
	Skupaj	%	v hotelih	%	v privatnih sobah	%	Skupaj	%	v hotelih	%	v priv. sobah	%
Gradiščanska	144 627	1,09	110 761	1,07	33866	1,16	905 776	1,02	634 898	1,09	270 878	0,89
Koroška	1678 661	12,70	1238 377	12,02	440284	15,11	14209 498	16,05	9114 484	15,68	5095 014	16,77
Spodnja Avstrija	753 562	5,70	647 009	6,28	106 553	3,65	5318 593	6,01	3993 230	6,87	1325 363	4,36
Zgornja Avstrija	1021 062	7,73	800 474	7,77	220 588	7,57	7360 573	8,31	4810763	8,27	2549 810	8,39
Salzburg	2440 814	18,47	1968 789	19,12	472 025	16,20	15715 210	17,75	11000675	18,92	4714 535	15,52
Štajerska	1226 667	9,28	984500	9,56	242 167	8,31	7579 127	8,56	4831 022	8,31	2748 105	9,04
Tirolska	3886 830	29,42	2762022	26,82	1124 808	38,62	28291 092	31,97	17109 709	29,43	11181 383	36,81
Vorarlberg	834 044	6,31	562207	5,46	271 837	9,33	5 752 396	6,50	3 267 554	5,17	2 484 842	8,18
Dunaj	1 221 911	9,25	1221 911	11,86	-	-	3 358 385	3,79	3 358 385	5,77	-	-
Avstrija	13 208 178	100	10 296 050	100	2 912 123	100	88 490 650	100	58 120 720	100	30 369 930	100

Tabela 3: Gostje in prenočitve v turističnih obratih Avstrije in Koroške

Matična dežela	K o r o š k a				A v s t r i j a			
	štev.gostov	%	število prenočišč	%	štev. gostov	%	štev. prenočišč	%
Skupno št.turistov	1 678 661	100	14 209 498	100	13 208 178	100	88 490 650	100
domači turisti	413 066	24,60	2 260 626	15,90	3 619 720	27,40	21 084 818	23,32
tujci	1 265 959	75,39	11 949 872	84,09	9 588 458	72,59	67 405 832	76,17
Argentina in Brazi- lija	2 734	0,21	4 165	0,03	37 328	0,38	89 196	0,13
Avstralija,Nova Zelandija	3 158	0,24	4 009	0,03	31 282	0,32	89 985	0,13
Belgija Kuxem- burg	17 928	1,41	119 730	1,00	183 166	1,91	1 051 131	1,55
ZR Nemčija	992 151	78,39	10 627 497	88,94	6 050 306	63,09	52 131 816	77,34
Danska	4 110	0,32	15 457	0,12	114 020	1,18	622 048	0,92
Finska	494	0,03	1 139	0,00	13 515	0,14	55 549	0,08
Francija	16 998	1,34	64 047	0,53	265 475	2,76	1 071 202	1,58
Grčija	1 784	0,14	3 338	0,02	30 119	0,31	88 496	0,13
Velika Britanija	20 662	1,63	88 609	0,74	547 672	5,71	3 201 055	4,74
Izrael	1 060	0,08	2 972	0,02	18 449	0,19	90 745	0,13
Italija	30 388	2,40	65 013	0,54	230 515	2,40	537 159	0,79
Jugoslavija	15 029	1,18	44 522	0,37	131 734	1,37	341 026	0,50
Kanada	3 013	0,23	5 637	0,04	57 974	0,60	185 676	0,27
Nizozemska	80 791	6,38	707 221	5,91	528 491	5,51	3 743 788	5,55
Norveška	636	0,05	1 936	0,01	11 272	0,11	42 344	0,06
Južna Afrika	2 830	0,22	3 712	0,03	21 802	0,22	73 373	0,10
Švedska	10 951	0,86	36 768	0,30	136 754	1,42	592 763	0,87
Švica	16 313	1,28	63 873	0,53	236 168	2,46	786 175	1,16
Španija	2 095	0,16	3 017	0,02	27 890	0,29	67 088	0,09
Šeškoslovaška	1 011	0,08	2 907	0,02	17 819	0,18	55 813	0,08
Turčija	1 281	0,10	1 738	0,01	26 047	0,27	49 307	0,07
Madžarska	3 711	0,29	5 997	0,05	51 421	0,53	142 233	0,21
Egipt	276	0,02	1 109	0,01	3 944	0,04	14 491	0,02
ZDA	24 184	1,91	51 139	0,42	657 049	6,85	1 774 172	2,63
Ostali gostje iz tujine	11 707	0,92	23 320	0,19	158 246	1,65	509 202	0,75

Tabela 4 a: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

G O S T O V

	Število prenočit- venih ob- jektov	Pos- telj 1971*	S k u p a j l e t a				s a m o t u j i h o b i s k o v a l c e v l e t a							
			1936	indeks	1967	indeks	1971	indeks	1936	indeks	1967	index	1971	index
			avgust											
Celovec	186	2636	116195	91	127380	100	123077	96	12500	24	50177	100	53477	106
Feldkirch	136	1203	25243	48	51845	100	60070	115	10073	28	35292	100	40649	115
Lienz	212	2154	25940	40	63366	100	87425	137	9193	25	36254	100	58806	162
Mallnitz	144	2771	6256	28	22157	100	27831	125	2762	15	17581	100	21475	122
Marija-Otok	196	3532	3427	14	24125	100	29237	121	941	4	21102	100	25685	121
Millstatt	257	5133	5320	17	30873	100	39561	128	2974	10	28128	100	35167	125
Poreče	441	7772	9925	17	57694	100	66167	114	5238	10	50953	100	59037	115
Vrba	528	8266	12365	22	54548	100	64717	118	6657	15	42833	100	53510	124
Beljak	198	6549	31817	26	121726	100	146498	120	7391	11	67105	100	88262	131
Weissensee	147	3367	2123	11	18377	100	24574	133	612	4	14962	100	20511	137
Skupaj gostov na Koroškem	2451	43383	238611	41	572091	100	669157	116	58341	16	364387	100	456579	125

Tabela 4 b.) Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

	S k u p a j						samo tujih gostov					
	l e t o						l e t o					
	1936	index	1967	index	1971	index	1936	index	1967	index	1971	index
Celovec	192 859	72	266 551	100	244 124	91	214 62	18	116 417	100	112 254	96
Feldkirch	91 637	90	100 775	100	119 255	112	27 835	40	67 904	100	83 166	122
Lienz	48 205	29	163 538	100	262 141	150	13 932	12	112 293	100	204 396	182
Mallnitz	44 663	18	239 891	100	318 828	132	21 078	10	204 715	100	267 895	130
Marija Otok	55 621	24	230 530	100	281 339	122	14 184	6	205 312	100	255 212	124
Millstatt	40 196	11	339 776	100	429 554	126	22 226	6	323 312	100	406 768	125
Poreče	101 298	17	565 749	100	687 451	121	39 213	7	514 828	100	637 305	123
Vrba	136 704	24	553 404	100	665 657	120	61 304	12	486 585	100	575 858	118
Beljak	93 071	29	312 235	100	391 480	125	19 780	11	177 793	100	244 050	137
Weisseusee	27 927	11	244 538	100	346 200	141	7 628	3	201 992	100	294 278	145
Vseh prenočišč na Koroškem	832 181	27	3016987	100	3746029	124	248 642	10	2411 151	100	3081182	127

Tabela 5 a: Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

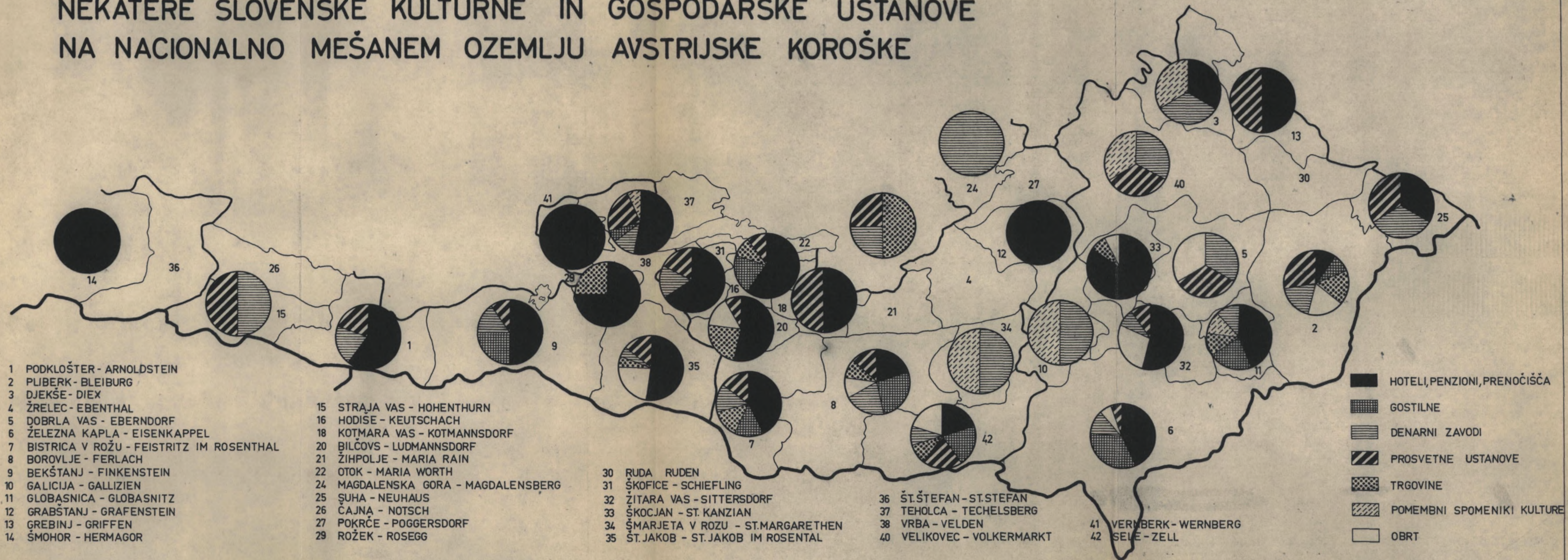
		G O S T O V														
	število prenočit- venih ob- jektov	pos- telj	S k u p a j						s a m o t u j i h o b i s k o v a l c e v							
			1971		1936		%		1967		%		1971		%	
			avgust	1971	1936	%	1967	%	1971	%	1936	%	1967	%	1971	%
Celovec	186	2636	116195	48,69	127380	22,26	123077	18,39	12500	21,42	50177	13,77	53477	11,71		
Feldkirch	136	1203	25243	10,57	51845	9,06	60070	8,97	10073	17,26	35292	9,68	40649	8,90		
Lienz	212	2154	25940	10,87	63366	11,07	87425	13,06	9193	15,75	36254	9,94	58806	12,87		
Mallnitz	144	2771	6256	2,62	22157	3,87	27831	4,15	2762	4,73	17581	4,82	21475	4,70		
Marija - Utok	196	3532	3427	1,43	24125	4,21	29237	4,36	941	1,61	21102	5,79	25685	5,62		
Millstatt	258	5133	5320	2,22	30873	5,39	39561	5,91	2974	5,09	28128	7,71	35167	7,70		
Poreče	447	7772	9925	4,15	57694	10,08	66167	9,88	5238	8,97	50953	13,98	59037	12,93		
Vrba	528	8266	12365	5,18	54548	9,53	64717	9,67	6657	11,41	42833	11,75	53510	11,71		
Beljak	198	6549	31817	13,33	121726	21,27	146498	21,89	7391	12,66	67105	18,41	88262	19,33		
Wesseusee	147	3347	2123	0,88	18377	3,21	24574	3,67	612	1,04	14962	4,10	20511	4,49		
Skupaj gostov na Koroškem	2451	43383	238611	100	572091	100	669157	100	58341	100	364387	100	456579	100		

Tabela 5 b.) Razvoj turizma v nekaterih krajih Koroške

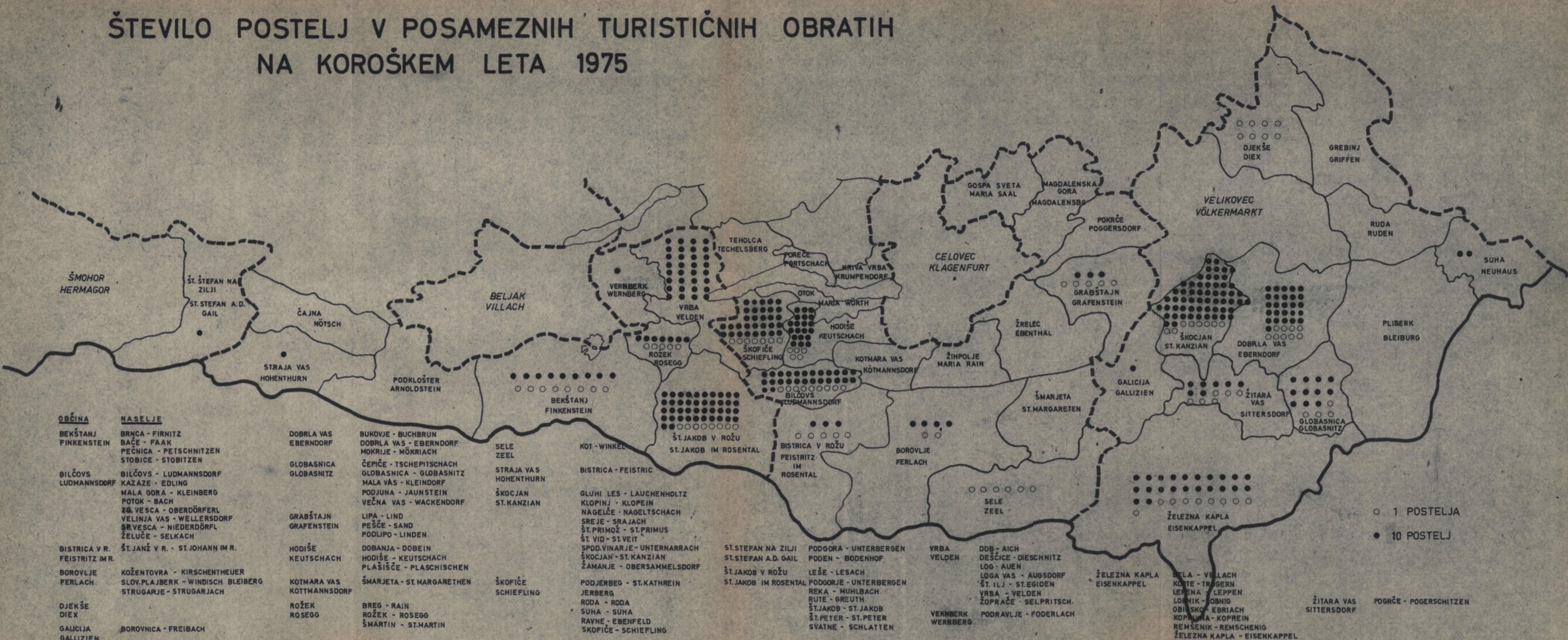
P r e n o č i š č a

	S k u p a j						S a m o t u j i h g o s t o v					
	l e t o						l e t o					
	1936	%	1967	%	1971	%	1936	%	1967	%	1971	%
Celovec	192859	23,17	266551	8,83	244124	6,51	21462	8,63	116417	4,82	112 254	3,64
Feldkirch	91637	11,01	100775	3,34	119255	3,18	27835	11,19	67904	2,81	83166	2,69
Lienz	48205	5,79	163538	5,42	262141	6,99	13932	5,60	112293	4,65	204396	6,63
Mallnitz	44663	5,56	239891	7,95	318828	8,51	21078	8,47	204715	8,49	267895	8,69
Marija-Otok	55621	6,68	230530	7,64	281339	7,51	14184	5,70	205312	8,51	255212	8,28
Millstatt	40196	4,83	339776	11,26	429554	11,46	22226	8,93	323312	13,40	406768	13,20
Poreče	101298	12,17	565749	18,75	687,451	18,35	39213	15,77	514828	21,35	637305	20,68
Vrba	136704	16,42	553404	18,34	665657	17,76	61304	24,65	486585	20,18	575858	18,68
Beljak	93071	11,18	312235	10,34	391480	10,45	19780	7,95	177793	7,37	244050	7,92
Wessensee	27927	3,35	244538	8,10	346200	9,24	7628	3,06	201992	8,37	294278	9,55
Skupaj:	832181	100	3016987	100	3746029	100	248642	100	2411151	100	3081182	100

NEKATERE SLOVENSKE KULTURNE IN GOSPODARSKE USTANOVE NA NACIONALNO MEŠANEM OZEMLJU AVSTRIJSKE KOROŠKE

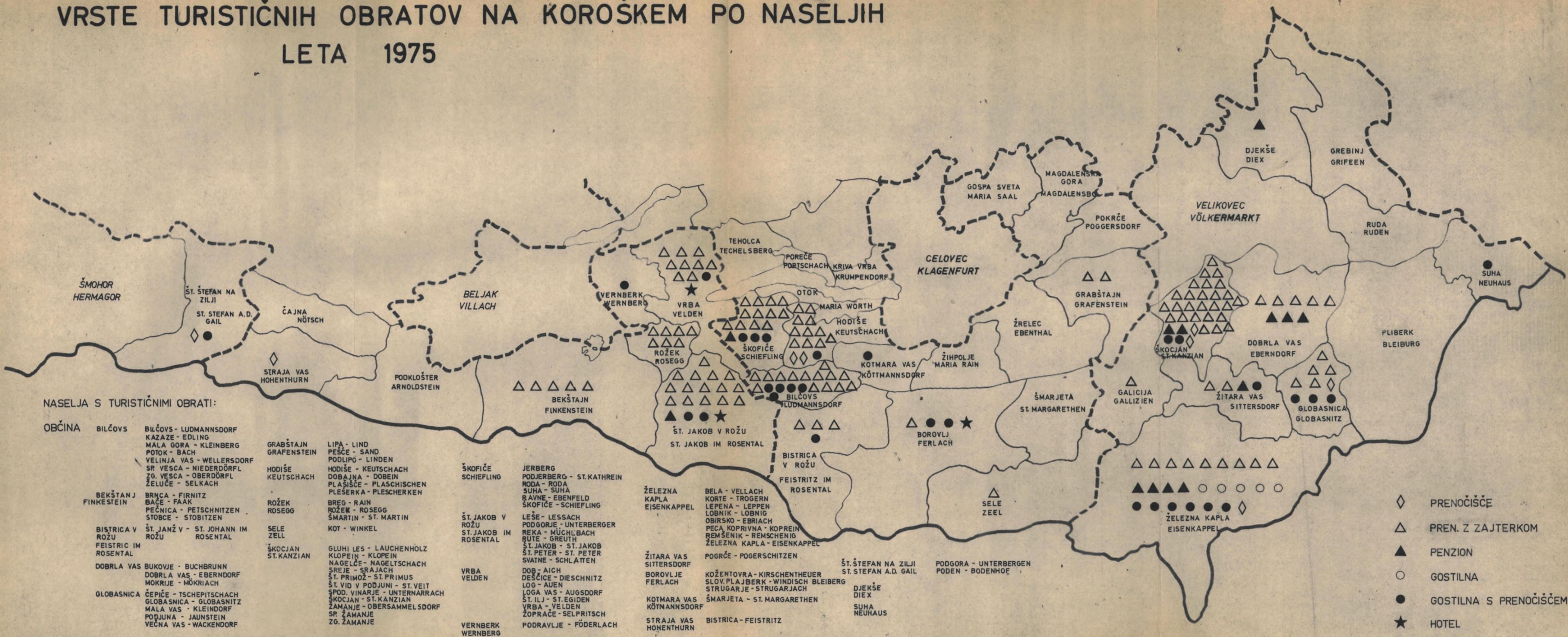
ŠTEVILO POSTELJ V POSAMEZNIH TURISTIČNIH OBRATIH NA KOROŠKEM LETA 1975

○ 1 POSTELJA
● 10 POSTELJ

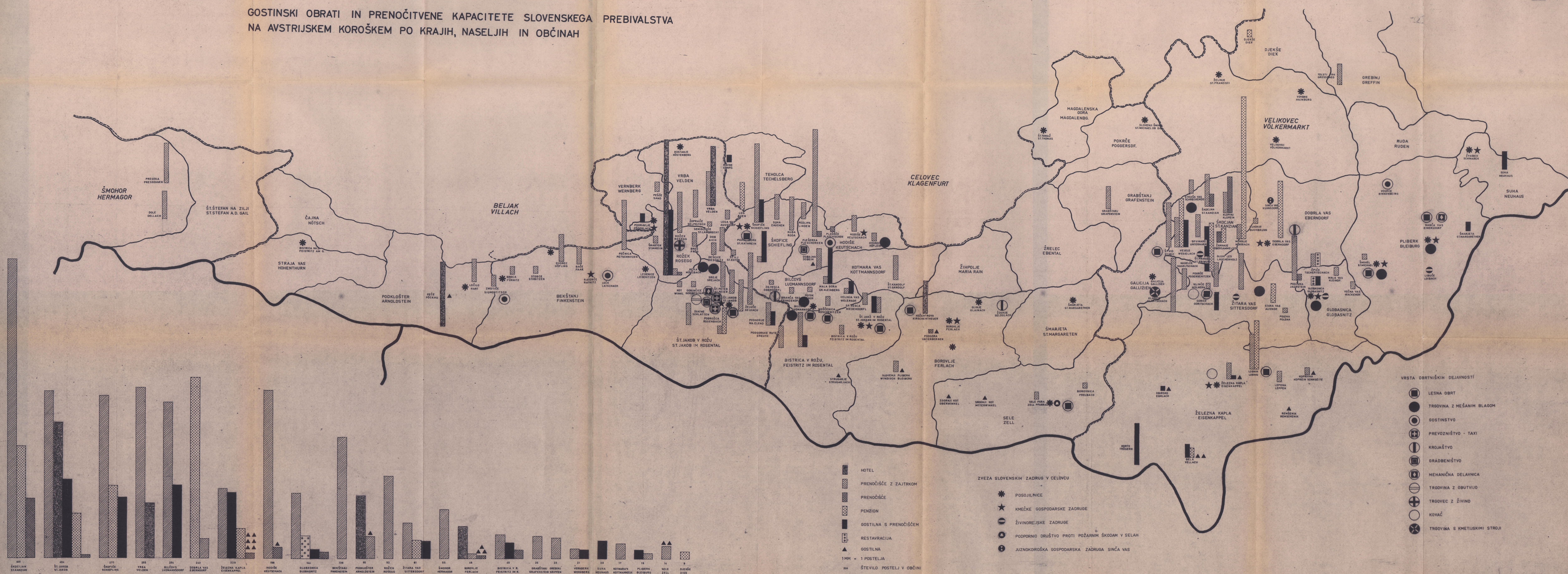
VRSTE TURISTIČNIH OBRATOV NA KOROŠKEM PO NASELJIH

LETA 1975

- ◇ PRENOČIŠČE
- △ PREN. Z ZAJTERKOM
- ▲ PENZION
- GOSTILNA
- GOSTILNA S PRENOČIŠČEM
- ★ HOTEL

GOSTINSKI OBRATI IN PRENOČITVENE KAPACITETE SLOVENSKEGA PREBIVALSTVA NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM PO KRAJIH, NASELJIH IN OBČINAH

- VRSTA OBRATNIŠKIH DEJAVNOSTI**
- LESNA OBRT
 - TROVINA Z MEŠANIM BLAGOM
 - GOSTINSTVO
 - PREVOZNIŠTVO - TAXI
 - KROJAŠTVO
 - GRADBENIŠTVO
 - MEHANIČNA DELAVNICA
 - TROVINA Z OBUVLJIVO
 - TROGVEC Z ŽIVINO
 - KOVAČ
 - TROVINA S KMETIJSKIMI STROJI
- ZVEZA SLOVENSKEGA ZADRUG V CELVCU**
- POSJOJILNICE
 - KMEČKE GOSPODARSKE ZADRUGE
 - ŽIVINOREJSKE ZADRUGE
 - PODPORNO DRUŠTVO PROTI POŽARNIM ŠKODAM V SELAH
 - JUZNOKOROŠKA GOSPODARSKA ZADRUGA SINČA VAS
- Legend for Bar Chart:**
- HOTEL
 - PRENOČIŠČE Z ZAJTRKOM
 - PRENOČIŠČE
 - PENZION
 - GOSTILNA S PRENOČIŠČEM
 - RESTAVRACIJA
 - GOSTILNA
 - 1MM = 1 POSTELJA
 - ŠTEVILO POSTELJ V OBČINI